

עיר	ירושלים	בני ברק	מודיעין ע.	חיפה	ב. שמש	אלעד	ב"ש	צפת	ביתר ע.
16:26	16:41	16:36	16:33	16:33	16:25	16:34	16:45	16:34	16:26
17:41	17:42	17:41	17:41	17:40	17:42	17:41	17:43	17:38	17:41
18:19	18:15	18:18	18:18	18:15	18:18	18:16	18:20	18:11	18:19

בס"ד לקראת שבת מלכתא

הלימוד השבועי לנבחני דרשו

פישת בעלזא ה - יא שנט | דף היומי - ענדה זהו ו - יג | משנה ברה - סימן רצ"ו טע"ב ב עד סימן רח"צ טע"ד | מוסר - חומת הדת מאמר שני 'יש עוד שיחשבי' עד מאמר דרך התורה ג כעם שמצוה על כל אדם | קניי חכמה - פרק ב משנה יג 'וכל מעשיך יזיו לשם שמים' עד פרק ג

יום חמישי ב' שבט תשע"ח | פניני פרשת בא | תקציר שבועי ה'דף היומי בהלכה'

מאמר מדי שבוע למנויי חוברת כל העולמים

Dirshu דרשו ד' ועוזו

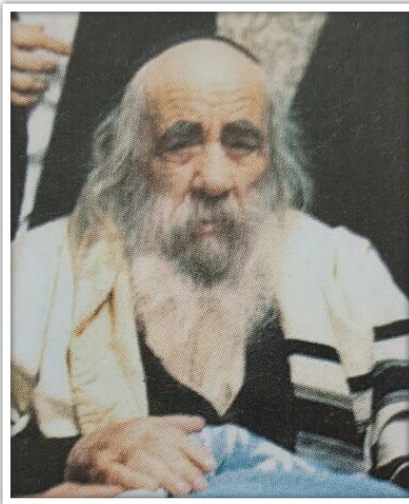
קרן עולמית לחינוך ועידוד לימוד התורה

נכנסתי אל הסטייפלער זצ"ל, ואמר לי: "בוא ואספר לך סיפור שתוכל לפרסמו ברבים. 'תמכור' אותו בכל מקום ותפיק ממנו רווחים, ואני איני מבקש אחוזים..."

רבי יעקב גלינסקי זצ"ל על מה שסיפר לו הסטייפלער איך מקרבים את הגאולה

לפרסמו ברבים. 'תמכור' אותו בכל מקום ותפיק ממנו רווחים, ואני איני מבקש אחוזים... קראתי, סיפר, "שהשל"ה הקדוש זצ"ל הסתבך בעלילת שקר שנרקמה סביבו והיה בסכנה גדולה. נדר, שאם יחלץ ממנה יעלה לארץ ישראל. באתם ימים לא היה זה פשוט. רבות היו סכנות הדרכים וקשים טלטולי המסע, והארץ עצמה הייתה חרבה ובזוזה, והמחיה בה יקרה. עזר ה' וניצול, ופנה לקיים את נדרו.

"באו בני פרנקפורט עירו והודיעו שרצונם להיות שותפים עמו בקיום נדרו, למסור בידו כסף להוצאות הדרך ולקיומו בארץ הקדש. הודיעם שיש בידו כסף ככל הדרוש, והריהו מעלה עליהם כאילו נתנו חלקם, ויתפלל עליהם להצלחתם ורווחתם". הסטייפלער סיים את סיפורו, והמתין לתגובתי. חיכה להתפעלותי מהסיפור הנפלא והאמת, כמדומני, שיש סיפורים מרתקים יותר ויפים יותר ובעלי לקח רב יותר. לא בדיק הבנתי איזו מציאה

"ליל שמרים הוא לה" (שמות י"ב, מ"ב)

איי, ההתמדה של הסטייפלער זצ"ל, הלא "מעולם לא מצאו אדם יושב דומם, אלא יושב ושונוה!" (סוכה כ"ח ע"א).

פעם באתי, ומצאתי מעיין במשניות. אמר בבת צחוק: "לעת זקנותי נהייתי יהודי של משניות... הלא תבין, אנשים באים ואנשים יוצאים, עוד זה מדבר

וזה בא, ובין גברא לגברא אפשר לחטוף משהו. לעיין בסוגיא - קשה. אבל אפשר ללמוד משנה..."

אני זוכר בביאליסטוק, היו לו סדרי לימוד של שלושים ושש שעות רצופות - ופעם בא לפניו בחור והתאונן, שקשה לו ללמוד...

"קשה? זה הדבר הכי מתוק בעולם, הכי מושך בעולם!". פעם נכנסתי אליו, ואמר לי בחיכוך הכובש: "ר' יעקב, התדע?! ברכת התורה אינה ברכת המצוות בלבד, אלא גם ברכת הנהנין!". איך אפשר להבין בחור שאין לו טעם בלימוד?!

אבל הסטייפלער לא התפלא, ובוודאי שלא גער. ברחימאיות התעניין: "חמש דקות אתה יכול ללמוד?" "חמש דקות, כן."

כמה שמח, איך אורו פניו: "הרי זה אוצר! תלמד חמש דקות, ותעשה הפסקה. תקום, תלך - ותחזור, לעוד חמש דקות, עוד אוצר. 'איש לפי אכלו', כל אחד ויכלתו!"

ופעם אמר לי: "הרי אתה מדבר לפני בני תורה - יש הסבורים, שההצלחה היא להיות בין הראשונים בשיעור, אם לא בישיבה כולה. תאמר להם, שכל דף גמרא, כל רש"י, כל הבנה של תוספות זו הצלחה!"

נכנסתי אל הסטייפלער זצ"ל, ואמר לי: "בוא ואספר לך סיפור שתוכל

מצא כן, מה יש לדרוש פה ברבים ולהפיק רווחים? נענה ואמר: "הלא תבין, היו להם מושגים! שאם הרב נדר, ואין לו כסף לשלם נדרו, והם יממנו נסיעתו, יהיו שותפים במימוש הנדר - וכשהקדוש ברוך הוא נדר להביא הגאולה, ואין לו יכולת להביאה כי ה'מימון' בידו, אנו צריכים להמציא תורה ומצוות, תפילה ותשובה..."

הרי שכל יהודי שלומד תורה, שמקיים מצוה, שמתפלל ושב בתשובה, ומקרב בכך את הגאולה, נהיה לשותף בה! האין זו מציאה?!

(מתוך הגדה של פסח 'הגדת')

"אם תשאל אותי", אמר רבי שלמה זלמן אויערבך זיע"א, "מדוע נושא אני לוח שנה בכיסי, אומר לך: הדבר קשור לסיפורו של ה'שאגת אריה'"

הרב יהושע לייף על השיחות והקשר עם הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך זיע"א

המלחמה ילכו ויתגברו ככל שנתקרב לתאריך היעד שקבעו האמריקנים, העיתונות תנפח את האירועים. ככל שיחלפו הימים תיכתבנה הכותרות באותיות גדולות יותר ויותר ובדיו שחור יותר ויותר... אך לאמתו של דבר, איננו יודעים מה יקרה. בסופו של דבר - הכל עשוי להסתדר, ויתכן שהמלחמה לא תפרוץ כלל. כרגע שום דבר לא ידוע לנו, ולכן לא נוכל להניח הנחות מראש"...

ר' שלמה זלמן התכוון לסדאם חוסיין שהרבה לאיים בעבר, ועדיין לא קיים את אימוניו...

"מלבד זאת", הוסיף, "גם האמריקנים הניחו לאולטימטום שקבעו בעבר לחלוף ולא מימשו את אימייהם". הוא המשיך: "ואני אומר לכם - אינני נביא, וכמובן אין אפשרות לדעת, אבל נראה לי שבירושלים לא תהיה שום בעיה! און מיר דארפן ווייטער לעבן - צריך להמשיך לחיות. וחלק מהחיים הינו להשתתף בשמחות בני המשפחה. אחיך הוא שמתחתן, וזו שמחה חשובה מאד!", הוא השתק לרגע.

"עכשיו נותרה השאלה", הוא המשיך, "לגבי ילדיכם שישארו בארץ בזמן זה. כדי לענות על כך, עליכם להכיר את ילדיכם - האם הם מסוג הילדים שיהיו במתח גדול כל זמן שלא תהיו כאן - אסור לכם לנסוע. אבל אם הם ילדים מהסוג הרגוע יותר, מותר לכם לעזוב את הארץ לזמן קצר".

לאור עצתו של ר' שלמה זלמן החלטנו שגיסתי תישאר להשגיח על ילדי שתי המשפחות, ואילו אחי, אשתי ואני ניסע לחתונה. כך בדיוק עשינו, בעוד תופי המלחמה רועמים בדיוק כפי שצפה ר' שלמה זלמן. חזרנו לארץ יום לפני תאריך האולטימטום. בערב שלאחר מכן פרצה המלחמה. מיד אחרי שהגענו הביתה, פניתי לשיבה, להיות לצד הבחורים בשעה גורלית זו.

עם שוך רוחות המלחמה, הוכחו דבריו של ר' שלמה זלמן כמעט כנבואה: מתוך שלושים ותשעה הטילים שנשלחו לישראל, לא פגע אפילו טיל אחד בירושלים, ממש כפי שחזה. במבט לאחור, אני מסכם סיפור זה במילות חז"ל: "חכם עדיף מנביא" - ר' שלמה זלמן הקפיד להדגיש שהוא אינו נביא. מצד שני לא אמר שהוא אינו חכם. אין ספק שהיה חכם, וחכמתו היתה עדיפה על פני נבואה.

בהזדמנות אחרת התעוררה שאלה לגבי תינוק, שנולד ביום שישי כמה דקות אחרי השקיעה: זמן לידת התינוק חשוב ומכריע, מכיון שעל פיו נקבע האם הברית תיערך בשבת הבאה או ביום שישי. לר' שלמה זלמן היתה דעה הלכתית מיוחדת בנושא זה, לפיה הפסק תלוי במספר הדקות שחלפו מאז השקיעה. מיהרתי לשאול אותו. הוא הקשיב לשאלה, הוציא לוח שנה מכיסו ואמר: "בוא נראה מתי חלה שקיעת החמה". הוא פסק את הדין על פי השעה הרשומה בלוח. לאחר מכן חיך אלי ואמר: "אם תשאל אותי מדוע נושא אני לוח שנה בכיסי, אומר לך: הדבר קשור לסיפורו של ה'שאגת אריה'".

והוא סיפר: "כפי שידוע לכל, היה ה'שאגת אריה' תלמיד חכם עצום. טרם התפרסמה גאונותו העצומה וגדלותו, היה רב בעיירה קטנה, שלא היתה ידועה בלמדנות מיוחדת. יום אחד שאל אותו אחד התושבים באיזו שעה תחול שקיעת החמה? - 'אני צריך לבדוק בלוח השנה שלי', השיב ה'שאגת אריה'. תושב העיירה נדהם: 'מה?', הוא שאל בחוסר אמון, 'הרב לא יודע מתי תחול השקיעה?!'. האישי, שנדהם ממה שנראה לו כפגם גדול בלמדנותו של הרב, עורר בעיר סערה גדולה, ובסופו של דבר הרחיקו את ה'שאגת אריה' מתפקידו"...

ר' שלמה זלמן הביט בי וסיים בבדיחות: "אני תמיד מפחד שיפטר אותי מהשטעלע שלי, ולכן אני דואג שיהיה לי לוח שנה בכיסי בכל עת..."

(מתוך הספר 'בהיכלם')

"וּמִשָּׁה וְאַהֲרֹן עָשׂוּ אֶת כָּל הַמִּנְפָּתִים הָאֵלֶּה" (שמות י"א, י')

כל מי שפגש את ר' שלמה זלמן אויערבך, היה מיד משתאה מאהבתו המוחשית לכל יהודי. מידותיו הנאצלות, טהרת רוחו וארשת פניו הקורנות, עזרו לו ליצור קשר עם כל אדם שבא במגע איתו.

בצעירותי למד אחי בשיבת 'קול תורה' בבית וגן, הוא דיבר תמיד על ראש הישיבה שלו בהערצה, ודרכו זכיתי לקשר מועט עם גדול זה. כשהתחלתי במסעות השנתיים של הביקורים אצל גדולי ישראל, נסענו לגדולים רבים בבני ברק אך גם לגדולי ישראל ששכנו בירושלים, כך פגשו הבחורים את הרב שלום שבדרון (שמסר בפניהם שיחה בסלון ביתו בשערי חסד, צמוד לבית הכנסת הגר"א), ואת ר' שלמה זלמן אויערבך. בעקבות כך התהדק הקשר האישי שלי איתו.

ר' שלמה זלמן נודע כאחד הפוסקים הגדולים בעולם, ואני ניצלתי את ההזדמנות, ונהגתי לברר אצלו שאלות הלכתיות שהתעוררו. יכולתי לגשת אליו מיד אחרי תפילת מנחה בבית הכנסת בשערי חסד, או להמתין לו בסיום מסירת שיעורו בשיבת 'קול תורה' ולהציע להסיעו לביתו.

בחודשים שקדמו למלחמת המפרץ התארס אחי הצעיר, חיים, עם מ. אורט ממילווקי שבמדינת ויסקונסין. חתונתו נקבעה לסביבות תאריך האולטימטום שקבעה ארצות הברית לעיראק. חתונה זו הייתה החתונה הראשונה במשפחתנו שבה לא ישתתף אבינו, שכבר הלך לעולמו. כל אחי ואחותי רצו מאד להשתתף בשמחה, במיוחד רגל העובדה שאבינו לא יעמוד לצד אחינו כשיפסע לחופתו. שבוע לפני כן היתה אמורה להיערך חתונה של תלמידי במיניאפוליס, והוזמנתי לסדר קידושין.

אולם הדבר לא היה פשוט כלל:

בחורי הישיבה היו זקוקים לי, בני משפחתי היו זקוקים לי, הדברים היו מורכבים בעיקר בגלל איום המלחמה, שריחף מעל ראשנו כענן קודר. כיצד אוכל לנטוש את כולם בזמן גורלי כזה? כיצד נכון וראוי לנהוג?

לבסוף אשתי ואני, יחד עם אחי הגדול ר' אליעזר ורעייתו, החלטנו לבקש את עצתו של ר' שלמה זלמן. נסענו לביתו בשערי חסד. ר' שלמה זלמן הכניס אותנו בחום לחדר לימודו, והעניק לנו את מלוא תשומת לבו. פירטנו בפניו את שאלתנו. ר' שלמה זלמן הקשיב בעיון, ולאחר מכן התווה בראיית-נולד מדהימה למה עלינו לצפות בחודשים הקרובים: "ראשית", הוא אמר, "קולות

באחת השבתות כבה הגנרטור בבתי הכנסת ברמת אלחנן, בשל תקלה, והיה זה בדיוק ב'שבת חזון איש', שבה נוהגים בבתי הכנסת בבני ברק להעלות את זכרו ופעלו של מרן זצ"ל. בדרשה שנאמרה בחושך, הובעה ההרגשה שאין לך דבר מתאים יותר לשבת זו מאשר הישיבה בחושך

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א על החושך והאור, ומדוע היו שלא לקחו מוסר ממה שראו אצל המצרים?

"וְהָיָה חוֹשֶׁךְ אֶפְלָה" (שמות י, כ"ב)

יש חושך שהוא בבחינת מכה, כמו שהיה במצרים, ויש שאדם יושב בחושך, אבל אור המצוה מאיר לו את חיו.

באחת השבתות כבה הגנרטור בבתי הכנסת ברמת אלחנן, בשל תקלה. היה זה בדיוק ב'שבת חזון איש', שבה נוהגים בבתי הכנסת בבני ברק להעלות את זכרו ופעלו של מרן זצ"ל. בדרשה שנאמרה בחושך, הובעה ההרגשה שאין לך דבר מתאים יותר לשבת זו מאשר הישיבה בחושך, שכן היה זה החזון איש שאסר את השימוש בחשמל בשבת, כל עוד הוא מופעל על ידי יהודים.

הגר"ח קנייבסקי אמר, שאחת הסיבות להבטחתו של מרן החזון איש זצ"ל שלא תפולנה פצצות בבני ברק, היא משום שבעיר זו לא משתמשים בחשמל בשבת, ויש בכך משום קדוש שם שמים גדול, כשמוכיחים קבל עולם שלא רוצים ליהנות מעבודה שבת של יהודים.

...

שאל אותי פעם יהודי אחד שאלה יפה: כיצד יתכן שכל האנשים הללו מבני ישראל לא חזרו בתשובה, בראותם את אשר עשה השי"ת לפרעה ולמצרים? היאך אפשר להסביר את העובדה שגם לאחר כל עשר המכות, וכל הניסים ונסים הניסים שהתלוו אליהן, עדין היו כל כך הרבה אנשים מבני ישראל שהרשיעו

את דרכם ולא חזרו בתשובה, עד שלא זכו לצאת ממצרים? ומה שיותר קשה, שהשי"ת הכביד רק את ליבו של פרעה, אבל ליבם של ישראל לא הוכבד, ומדוע אם כן לא לקחו מוסר ממה שראו אצל המצרים? "מהצורה שבה אתה מציג את השאלה, נראה שיש לך גם תשובה לכך",

אמרתי ליהודי ההוא, שאכן השיב לשאלתו הנכונה: "אפשר ללמוד מכך", השיב האיש ואמר, "שכאשר המכות נוחתות על האדם שממול, אין זה מדבר אל האדם עצמו, הממשיך לחשוב ש'לו זה לא יקרה'. נכון שהשי"ת הכה את המצרים וגרם להם לסבל ולעינויים קשים, אבל כל זמן שהאדם אינו מרגיש זאת על גופו הוא, קשה לו לחוש את האמת שבמכות הללו".

והדברים נכונים.

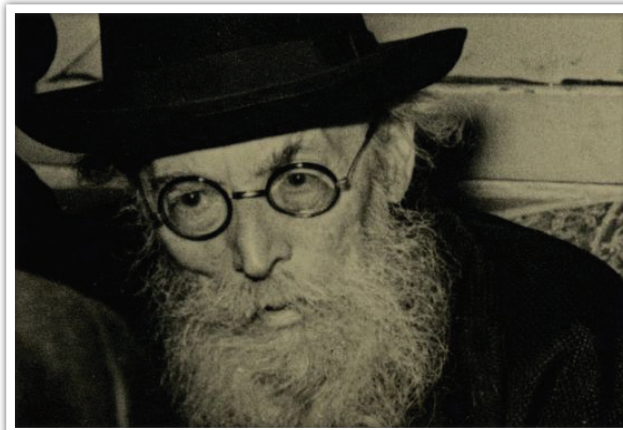
זה גופא צריך האדם לשים אל ליבו, ולחשוב כיצד יוכל ללמוד מוסר ממה שקורה אצל השני! הרי הרשעים מתוך בני ישראל שהיו במצרים, שראו את עשר המכות ולא לקחו מוסר - נענשו! כי לא ירצה ה' במות המת, כי אם בשובו מדרכו וחייה. הקב"ה אינו מעונין להעניש את הרשעים, אבל הוא דורש שיתבוננו בנעשה סביבם, וילמדו מכך מה הם נתבעים לעשות, ובמה הם צריכים לשפר את מעשיהם.

...

שאל אותי רופא עיניים בכיר, על טעם הסגולה המובאת ב'משנה ברורה', שמי שמניח את הציצית על עיניו בעת אמירת פרשת ציצית בקריאת שמע, מובטח לו שעינו לא תכהינה. השבתי לו על פי החיד"א, הכותב בטעם מכת חושך שבאה על מצרים, שמכיוון ששכחו את הטובות שעם ישראל עשו להם בעת שיעקב אבינו היה שם, לכן מידה כנגד מידה חשכו עיניהם. החיד"א מוסיף ואומר שהדברים רמוזים במילה 'חושך' שהתחלפה במילה 'שכח', ואפשר לכלול בעניין זה גם את המילה 'כחש', מי שמתכחש לטובות שעשו איתו.

ואולי זו הסיבה לסגולה הנפלאה המובאת ב'משנה ברורה', שהרי כאשר יהודי מניח את הציציות על שתי עיניו, נעשה כמי שאומר לקב"ה שהוא היהודי, לא מתנהג כמו המצרים אלא זוכר את יציאת מצרים ואת הטובות שעשה עמנו הקב"ה, ואם כך מגיע לו שלא תכהינה עיניו כמו במצרים, אלא יראה אור גדול בזכות ה"למען תזכרו".

(מתוך הגדה של פסח 'חישוקי חמד')

האזינו עכשיו לשיעורי
הרה"ג רבי אריה זילברשטיין שליט"א
כ-5 דק' ביום וזכיתם ללמוד את ה'דף היומי בהלכה'

077-2222-666
או *4992

כאשר עלה הרב מבריסק לפוש מעט בבית המדרש, שאלו אותו כמה חסידים: "מה עושה הרב כזה ענין גדול מאפיית המצות? והרי גם אנו רואים את האדמו"רים שלנו, שגם הם אופים מצות, אולם אינם עושים כזה ענין מכל זה". שמע מרן הגרי"ז זצ"ל את שאלתם וכשכולו להט דקדושה ענה ואמר: "הסכיתו ושמעו..."

הגאון הרב יחיאל מיכל שטרן שליט"א, רבה של שכונת 'עזרת תורה', על 'חומרות' ומידות טובות

"כל מהמנצת לא תאכלו" (שמות י"ב, כ')

צלחת המרק, אז האדמו"ר רמז למשרת שלו שיגש בשקט לבעל הבית, ויגיד לו שיורידו את הצלחת הזו מהשולחן. למחרת ישה שם בשולחן האמא של האדמו"ר. היא אכלה ואצלה נפל פיזור של מצה לתוך הצלחת. האדמו"ר ראה את זה ולא אמר כלום. שאל אותו בעל הבית: "אני מקבל את כל מה שהרבי אומר, אבל תורה היא וללמוד אני צריך, שכשאצלי נפל פיזור - שלחת את המשרת לבקש שיורידו את הצלחת, שזו שאלה של בליעה של שרויה, אצל אמא שלך גם נפל ולא אמרת כלום, למה?". אמר לו: "תשמעו, ר' איד: דהענין של שרויה הוא חומרא, אבל כיבוד אב ואם זה דאורייתא, וצריך לבטל חומרא מפני כיבוד אב ואם!"

מרן החזו"א כתב שאחת מהדרכים לקנות מידות טובות, היא להשתדל להיות מדקדק בדיון, לקיים מצוה בשלימות עם כל הדקדוקים. ההרגל בדקדוק הדין נגד מידותיו הטבעיות ונגד נטיותיו בתולדתו, מרגילים אותו לשום את שבת מושלים בכף התבונה ואת הרסן ביד השכל.

מעלת הסייגים והחומרות

אבי זצ"ל היה אומר: "הגדרים והסייגים הם כבלים שכובלים את האדם, אבל אין הם כבלים סתם, אלא כבלים של אהבה, וכמו אותו אדם שמתקן החשמל ברחוב וקושר עצמו בחבלים, אין זה אלא מחמת אהבה, שישגיח שלא יפול מגובה, כך אותם כבלים של גדרים וסייגים מביאים רק אהבה טובה, ולא חבלי יסורים". היצר הרע אינו יכול לתפוס את האדם לעבור על דברי תורה, שהרי לא ישמע לו, ומה עושה? מתחיל להכניס בו רעל בדברי חכמים, ולאט לאט עוזב את הסייגים ומתוך כך מגיע, רח"ל, להתפקד מדברי התורה. וזהו הנאמר: "ננתקה את מוסרותימו" - את הקשרים והסייגים ואז נעשה רשע.

אפיית מצות של מרן הגרי"ז בספר 'עובדות והנהגות' לבית בריסק הובא, שלאחר שהיה גומר מרן הגרי"ז זצ"ל את אפיית המצות, אשר כמה וכמה שבועות קודם לכן כבר היה טרוד ומודאג במצוה, הייתה נחה עליו נהרה של שמחה ורוגע נפשי, והיה נוהג בכל שנה לעלות לפוש מעט בבית המדרש דחסידי קרלין, שהיה בקרבת מקום למאפיית המצות.

שנה אחת כאשר עלה לפוש מעט בבית המדרש, שאלו אותו כמה חסידים: "מה עושה הרב מבריסק כזה ענין גדול מאפיית המצות? והרי גם אנו רואים את האדמו"רים שלנו, שגם הם אופים מצות, אולם אינם עושים כזה ענין מכל זה!". שמע מרן הגרי"ז זצ"ל את שאלתם, וכשכולו להט דקדושה ענה ואמר: "הסכיתו ושמעו: בידוע הדבר שכאשר עושים ל"ע ניתוח לאדם, צריך להקפיד עד מאד שחדר הניתוח יהיה אטום, וכן יהיה נקי ומצוחצח ממש סטרילי, וכן על כל הרופאים והאחיות הנכנסים לחדר הניתוח, להיות עם מסכות על פניהם וכפפות על ידיהם וכו' וכו', וכל כך למה? כי כשעושים ניתוח ופותחים את חלל גוף האדם הרי זה מסוכן עד מאד, שלא יכנסו חיידקים לגוף, ועל כן צריך להקפיד ולהשמר שבחלל החדר לא יהיו שום חיידקים ודומיהם!".

סיים הגרי"ז זצ"ל את דבריו, והרעים בקול קודשו: "חמץ זה חיידק! וחיידק זהו כרת! וכמה שעושים ומדקדקים בשמירת המצות ואפייתן אין זה מספיק, ויש לחוש ולהישמר ככל שיכולים!".

רוצה לדפוק מסמרים בארון

היה נגר מחסידי בויאן בשם ר' יחיאל מאיר. לימים קראו הרב מבריסק וסיפר לו שבשבת שעברה כמעט ונכשל באיסור בורר, בזמן שרצה לקחת גרביים מהארון, ולכן מבקש שידפוק מסמרים בתוך הארון ויוכל לתלות כל גרב על מסמר ולא יבוא לחשש בורר.

הסתכל הנגר על הארון ואמר לו: "רבי אני נגר, ונגר אינו מקלקל ארון טוב, אל תבלבלו לי את המוח עם 'איסור בורר' - ארון טוב לא מקלקלים!". הנהה הגרי"ז מתשובתו.

(מתוך הספר מידות והנהגות טובות)

הוסיף אבי זצ"ל: "אבל יש תנאי נוסף בזה, שהאדם באמת יהיה במצב של חיפוש הידורים וחומרות, ולא כחיקוי בלבד, שבאופן זה עשוי לקלקל עצמו גם בעיני בני הבית, כי ישאלוהו למה בענין זה וזה אתה מקל, ורק בענין זה אתה מחמיר? וכי בגין שחברייך עושים כן גם אתה עושה כן? הרי אינך במדרגה זו, ואך למכביד אתה על בני הבית, ולא שבאמת הנך כזה... הנהגה זו מביאה תוצאה הפוכה".

כמו כן מצד שני - יש להיזהר הרבה שלא רק החומרא תתפוס מקום אצלו, אלא ילמד ג"כ עיקרי ההלכה, כי לפעמים מתוך לימודו רק את חלק עיון התורה ולא את הלכותיה, בא חלילה להיכשל בעצם ההלכה, ואינו יודע להבדיל מהו חומרא ומהו עיקר הדין.

לדעת מה זה חומרא ומה זה עיקר הדין

אבי זצ"ל סיפר שיהודי ממאנשסטור סיפר לו, שפעם זכה בפסח להיות אצל אחד האדמו"רים, ובזמן שהוא אכל מצה, נפל פיזור של מצה לתוך

קבל את הגיליון ישירות למייל

פעם, עם תום אחד הכינוסים, הגיע לבית משפחת גרוסברד יהודי שטען שהוא קרובו של רבינו רבי אלי' לופיאן זצ"ל. בטענה זו בא לרבינו וביקשו שיבוא ללון אצלם. דעת רבינו לא הייתה נוחה מכך, אבל אותו קרוב משפחה החליט לעשות מעשה, ונטל עמו לביתו את מזוודתו של רבינו שכללה את הטלית והתפילין וכל חפציו. כך קיווה לקבוע עובדות בשטח

רבי אליהו לופיאן זצוק"ל על קיום המצוות וזהירות בכבודו של כל אחד

שהוא קרובו של רבינו. בטענה זו בא לרבינו וביקשו שיבוא ללון אצלם. דעת רבינו לא הייתה נוחה מכך, יתכן מהסיבה שכך למדנו מאברהם אבינו - שאין אדם משנה מאכסניה שלו. אבל אותו קרוב משפחה החליט לעשות מעשה, ונטל עמו לביתו את מזוודתו של רבינו, שכללה את הטלית והתפילין וכל חפציו. כך קיווה לקבוע עובדות בשטח. למרות זאת נשאר רבינו ללון בבית מארחו הקבוע. אף את תפילת השחרית התפלל בתפילין של מארחו. אך לא איש כרבינו ניחן למאורע כלשהו שיחלוף, מבלי להפיק ממנו את הלקח הנדרש: בשנה שלאחר מכן הקפיד להודיע מראש שמיד בתום הכינוס הוא חוזר לכפר-חסידיים, גם אם יסתיים בשעת לילה מאוחרת.

- כי מהי טרחה של יהודי בן למעלה מתשעים שנה ותשוש כח - לעומת בושח כלשהי שעלולה להיגרם למישהו...

ובלבד שלא לבייש

עובדה נוספת לפנינו, המעידה על גודל זהירותו של רבינו מלבייש את הזולת:

בנוהג היה שבמוצאי שבתות היו באים לביתו של רבינו קבוצת תלמידים חשובים, וביניהם רבי שלום שבדרון ורבי הירש פלאי, והיו מספרים

סיפורים על צדיקי הדורות הקודמים. מכל סיפור והנהגה למדה חבורת המוסר הלכה למעשה. באחת ההזדמנויות רצה רבינו לספר סיפור כלשהו, אבל לא רצה שנכדו, שהיה אז עוד צעיר לימים, ישמע את הסיפור. מאידך, גם לא רצה לבקש ממנו שיעזוב את החדר שמא זה עלול לביישו. מה עשה? עבר עם כל הקבוצה לחדר אחר. וכל זאת, כדי שלא יעבור חלילה על נדנדוד קל של פגיעה בבית אדם לחבירו.

מעשה בחמין מלוח

לעת זקנותו שהה רבינו בבית משפחת בתו הרבנית פינסקי, בשכונת בית וגן בירושלים, והיא זכתה לשמש את אביה במסירות רבה.

ומעשה שקרה בשבת קודש בביתה, עת חילקה הרבנית את מנות-האוכל לבני הבית. בהגיע תור החמין המהביל להגיע לשולחן, רבינו קיבל את מנת החמין, אכל אותה וסיים את כולה. כשהגיעה הרבנית לשולחן וטעמה ממנת החמין, פערה את פיה בתמהון בשאלה: "אבא, הכיצד סיימת מנה זו של חמין, הרי החמין כה מלוח?!"

- "אכן, צדקת בתי" - ענה רבינו, בקול מלא רוח ואהבה - "החמין יצא הפעם כשהוא מלוח מן הרגיל, והיה קשה לאוכלו. אבל קשה פי כמה היה שלא לאוכלו, ולהגיע לידי חשש שאת תפגעיי..."

(מתוך הספר ר' אליהו)

"וְהָיָה לָךְ לְאֹתָהּ עַל יְדֵיךָ" (שמות י"ג, ט')

פעמים רבות מצאנו שמצוות נדחות אחת מפני רעותה. למשל "עשה" דוחה "לא תעשה". כל זה - במצוות הנוגעות אל העושה בלבד; או אז כששתי המצוות מוטלות לפניו - אחת יכולה לדחות את השניה מפני חומרתה. אולם,

אם על הפרק ניצבת מצוה חשובה וחמורה ולעומתה ניצבים כבודו או צעריו של הזולת - הכלל משתנה! כי מצוות האדם אינן יכולות לבוא על חשבון הזולת. כאן אין הוא בעל-הבית בכדי לדחות זו מול זו!

רעיון זה שהסיק רבי שלום שבדרון מאחת פרשיות התורה, קיבל תימוכין מהמעשה הבא: "פעם" - סיפר - "נלווייתי להבינו על פי בקשתו. הלכנו יחדיו לאיש פלוני על מנת להוכיחו על דבר מה, וצירופי לענין היה נצרך. בבואנו לביתו פתחה לנו אשתו את הדלת, הכניסה אותנו אל החדר וקראה

לבעלה. אך מכיון שלא בכל יום מזדמן לה בביתה ביקור שכזה - נעמדה אף היא בפתח החדר להאזין לשיחה. רבינו שאל בשלומי של בעל הבית, התעניין במצבו ושוחח כך עם בעל הבית כרבע שעה, בירכו לשלום - ויצא לדרכו". בדרכנו הסביר רבינו את פשר הנהגתו זו: "היות שאשתו של אותו בעל בית ניצבה כל העת בפתח החדר, לכן על אף שבאמת מחמת חומרת מעשיו - הייתה מגיעה לו ההערה ומגיע לו הביזיון אפילו מול אשתו, אבל מה שנוגע לאשתו - הרי היא לא חטאה ולא פשעה. וכיון שההערה לבעלה תפגע גם בה, אם כן היאך נעשה ונקיים מצות תוכחה באיש, בעודנו עוברים על 'בין אדם לחברו' בעלבונה של אשתו?!".

עד כמה יש לטרוח

תקופה הייתה, שבה גדולי המשגיחים בשיבות התכנסו אחת לחודש, בביתו של רבי צבי שרגא גרוסברד. אחד האורחים הקבועים בכינוס זה היה רבינו, ששימש אז כמשגיח דשיבת כפר חסידיים. מפאת גילו המבוגר (למעלה מתשעים!) וחולשתו, לא שב רבינו לכפר חסידיים בתום הכינוס, אלא נשאר ללון בבית המארח, ורק למחרת בבוקר עשה את דרכו חזרה. כאן יצויין שגם בימים עברו בעודו בליטא, נהג רבינו להתארח בבית רבי אהרן זאב גרוסברד, אביו של רבי צבי שרגא.

פעם עם תום אחד הכינוסים, הגיע לבית משפחת גרוסברד יהודי, שטען

ר' ישראל חיים קפלן זצ"ל היה המשגיח של 'בית מדרש עליון' בארה"ב. את שיחתו פתח בשאלה לבחורים האם שמעו על הדליקה שפרצה באנייה? הבחורים השיבו בחיוב. "מה עשיתם מרגע ששמעתם על השריפה?", שאל הרב, ותשובתם של הבחורים הייתה: "וכי מה יש לעשות? הלוא אין לנו דרך לעזור"...

הסיפור המדהים על השריפה שפרצה בליל שבת ועל כוחה של תפילה

שכאשר ניצל ויצא מכלל סכנה חזר אל הזירה המסוכנת שבדודים ניצל ממנה כאמור, והציל את אחיו שהיה אף הוא באותה אנייה בוערת... תיכף החל קרוב המשפחה לברר פרטים אודות האנייה, שהתבררה ללא ספק כאותה דליקה מליל שבת, או אז אחזתו התרגשות עצומה וביקש את רשות הדיבור, וסיפר לקהל את הסיפור כולו כאשר הוא מעיד ששמע במו אוזניו את שיחתו של המשגיח... בדגש על כח התפילה של יהודי, שלא תמיד יודע מה פעל וכיצד...

כעבור שנים רבות אני, הנכד, שמעתי את הסיפור מאבי מורי כמשיח לפי תומו... התרגשתי מהסיפור וגמלתי בליבי באותו רגע, שהבן הילוד הבא שייתן לי ה', אקרא על שמו של המשגיח ר' ישראל חיים, שכן מדין הכרת הטוב שבעדות מפורשת, זכו תפילותיו וזכה סבי להינצל. והנה יום הברית הגיע והתלבטות קשה עמדה בפני, מכיוון שר' חיים שמואלביץ זצ"ל הינו רבו המובהק של אבי מורי, ויום הברית חל בדיוק ביום היארציט של ר' חיים, שהינו אור לרגלי המשפחה, ומאידך יש דין הכרת הטוב. לרגע חשבתי שעתה אקרא על שמו של ר' חיים שמואלביץ כמתבקש, ובעזרת ה' בילד הבא אקרא על שם הרב קפלן, אך מהר מאד שמתי לב ששניהם קרואים 'חיים', כך שאין לי את האפשרות לקרוא על שם שניהם... בסופו של דבר הכרעתי לקרוא על שמו של הרב קפלן, שבזכות תפילותיו באותו ליל שבת קמו להם דורות ישרים ומבורכים... אבי מורי שאל לפשר ההכרעה, והשבתי לו שחשבתי כי אילו הייתי שואל את ר' חיים שמואלביץ, היה משיב על אתר שהכרת הטוב קודמת לכל. אבי פרץ בבכי של התרגשות ואמר: "זה בדיוק מה שהיה ר' חיים אומר!!!"

(מתוך 'טיב הפרשה' וארא תשע"ז)

"וַיִּעֲתֶר אֶל ה' (שמות י', י"ח)

דליקת ענק פרצה בלב ים, על סיפונה של אניית הצי האמריקני. הלהבות היו כל כך גדולות, עד שמסוקי הצלה לא יכלו להתקרב לאנייה למטרת חילוץ, מחמת החום העצום שנפלט למרחקים, באותה דליקה נספו מעל שלוש אלף חיילים של הצי...

הסיפור אירע מספר שנים אחרי השואה, בליל שבת, כאשר אזרחים ראו מרחוק את הלהבות המשתוללות. ר' ישראל חיים קפלן זצ"ל היה המשגיח

של 'בית מדרש עליון' בארה"ב, והגיע לסעודה שלישית למסור את שיחתו בפני הבחורים. את שיחתו פתח בשאלה לבחורים האם שמעו על הדליקה שפרצה באנייה? הבחורים השיבו בחיוב. "מה עשיתם מרגע ששמעתם על השריפה?", שאל הרב, ותשובתם של הבחורים הייתה: "וכי מה יש לעשות? הלוא אין לנו דרך לעזור"...

הרב הזדעזע ואמר: "אומר לכם מה אני עשיתי!!! ובכן, כל הלילה לא עצמתי עין! בכיתי ואמרתי תהלים בתחנונים, בחושבי שמה יש שם יהודי אחד, ומי יודע אם בזכות התחנונים שלי ניצל אותו יהודי,

והניצול הזה יתחתן ויביא ילד לעולם, והילד שלו יחזור בתשובה, ומהילד הזה יצאו דורות שלמים עובדי ה', זרע ברך ה'..."

הסיפור על כל קצותיו התחבר לו יחדיו, כאשר סבי מצד אבי שוחח בשמחת השבע ברכות של אבי, עם קרוב משפחה מצד אמי (כלתו). בין הדברים סיפר לו סבי כי הוא אוד מוצל מאש מאותה אנייה, ואף זכה לאות גבורה מכיוון

חוויה רוחנית יומית מדי יום אצלך במייל

'ניוזלטר' מלא וגדוש בתוכן תורני - הלכתי, אקטואלי ומרתק.
עם סיפורים, רעיונות, וארטים ועוד...
בהגשה מקצועית עם טעם של עוד... להצטרפות שלח מייל ל-

dirshu@dirshu.co.il

הפורחת בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

בהרצאה של יו"ר הליגה נגד חזרה בתשובה, ישב הרב בקר ולידו אדם שנראה משכיל, שבמשך כל ההרצאה הנהן בראשו לאות הסכמה. בתום ההרצאה אמר לו הרב בקר: "אתה הרי אינטלקטואל, אז בא לסמינר 'אפיקים' במלון 'גלי צאנו' בנתניה, בוא והתרשם!"

הרב שלמה לוונשטיין שליט"א, מתאר את ההתרחשות במצרים והגאולה

משה פוחד ממני ואמר לכולם שלא יגלו את מקום מחבואו. אבל יש עצה! הלא אני אמרתי לו "ביום ראתך פני תמות", והלא עכשיו לילה, ובלילה הוא כן יכול לראות אותי!

ולכן פרעה רץ בלילה, וצועק: "משה ואהרן, לילה עכשיו, לילה! איפה אתם?!"

ואז משה הגיע, ופרעה מבקש, מתחנן בבכי: "לכו!". בדיוק כמו שאמר ה': "כשלחו כלה גרש יגרש אתכם מזה". אמר משה רבינו: "אנחנו לא יוצאים עכשיו באמצע הלילה, כמו גנבים. מחר, בעצם היום, בחצות, אז נצא!".

פרעה מתחנן: "ומה יהיה, כולם ימותו?"

אומר משה: "תגיד עכשיו מה שאני אומר לך, אבל תצק חזק! הרי אתם לעצמכם, הרי אתם בני חורין!".

והקב"ה עשה נס והקול שלו נשמע בכל ארץ מצרים. היה זה בדיוק בחצות הלילה. כל בני ישראל גמרו אז לאכול את קרבן הפסח, ופתאום הם שומעים: "הרי אתם לעצמכם הרי אתם בני חורין!".

השמחה הרקיעה שחקים. הרגלים, נשאו מאליהן. הפה התמלא הודיה: "הלוקה הללו עבדי ה'", התחילו בני ישראל לומר את ההלל, יצאנו מעבדות פרעה אל עבדות ה', מעכשיו אנחנו בני חורין, כי "אין לך בני חורין אלא מי שעוסק בתורה".

ומאז ועד היום, כל עם ישראל בכל מקומות מושבותיהם, יושבים בליל הסדר עם אבא ואמא וסבא וסבתא ומספרים את סיפור האמונה, את המכות שעשה הקב"ה במצרים: דצ"ך עד"ש באח"ב.

לימוד האמונה בביאת המשיח

"אני מאמין באמונה שלימה בביאת המשיח ואף על פי שיתמהמה עם כל זה אחכה לו בכל יום שיבא".

מסופר על רבי איצ'לה פטרבורגר זצ"ל, שבאחת ההזדמנויות ישב ליד שולחן אחד עם כמה גבירים, והנה פונה אליו אחד מהם ואומר לו: "כבוד הרב אתה מאמין בביאת המשיח?"

- "ודאי!"

- "אתה מאמין שגם היום הוא יכול לבוא?"

- "ודאי וודאי!"

- "כבוד הרב, אני אומר לך שהיום הוא לא יבוא! שהרי הגמרא אומרת (סנהדרין זז, א): 'אין בן דוד בא עד שתכלה פרוטה מן הכיס'. כבוד הרב, הקבוצה שיושבת פה לידך, יתכן ותכלה להם פרוטה מן הכיס, אבל לא היום... יש לנו יותר מדי כסף בשביל שביום אחד הכל יגמר!"

ענה לו רבי איצ'לה: "אני מאמין באמונה שלימה בכל יום שיבוא, וגם אם יבוא נביא ויגיד: שהיום המשיח לא יכול לבוא, אומר שהוא נביא שקר, ואם תשאל אותי ממאמר חז"ל, הרי מאמר של הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו: 'ועבדום ועינו אותם ארבע מאות שנה', ואף על פי כן יצאו אחר מאתים ועשר שנים. ואת הקושיות, תרצו הגאונים. וגם פה, משיח יבוא! וכל הקשיות? יבואו הגאונים ויתרצו!"

"ובנוסף לכך, ה'חתם סופר' כותב שיתכן שהמשיח חי וקיים בינינו, ואפילו הוא לא יודע שהוא אמור להיות משיח, וכשיגיע הזמן יצווה אותו ה' לגאול את ישראל. שהרי כך היה עם משה רבינו, עד גיל שמונים לא ידע כלל שהוא המשיח, וכשהגיע הזמן לגאולה, אמר לו הקדוש ברוך הוא - אתה הגואל. שיכור ולא מיין

"ויקם פרעה לילה... ויקרא למשה ולאהרן לילה" (שמות י"ב, ל"א)

כשהתחילה המכה קם פרעה ממטתו וראה מה קרה, וכשראה את המוות בביתו ובבניו ובעבדיו, קם וזירז עצמו והרג את השרים והמושלים, וכל אלה שיעצו לו למאן לשלוח את העם (זוהר הקדוש מ"ה, ב'), ואחר כך התחיל לרוץ ולחפש את משה רבינו באופן דחוף. "איפה משה? איפה משה?". הוא מגיע לשכונת היהודים, חוקר ושואל למקומו של משה, ומכל חלונות ישראל השירה והזמרה מתפרצת: "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו". ופתאום והנה קול מר מרעיש תחת חלונות ישראל: "מי כאן משה? מי כאן אהרן? צאו, צאו!". הילדים נתפחדו מתחילה ובקול רעדה שאלו את הוריהם: "אבי, אמי, האם שוב הנוגש הרשע קורא שתצאו לעבודה? הלא רבינו משה ואחיו אהרן כבר הבטיחונו שבליה

זה אנו נגאליים!".

"אל תראו ילדים,

אל תפחדו!", השיבו

הוריהם להם, "לא

הנוגש קורא, רק

פרעה עם שריו (שמות

רבה שם), אשר מאיתם

כל הארץ פחדה,

ובקריצת עיניו נהרות

דם ישראל שפך.

מרוב צרותיהם יסבבו

עתה על פתחי ישראל,

לבקש את משה ואהרן

ואותנו כולנו שנרחם

ולא נתמהמה, רק

מיד נצא. ראו נא

ילדי! ראו נא את מעשה ה' כי רב הוא!". אי אפשר להם לילדים להתאפק יותר, הם קופצים ממקומותיהם מרקדים ומרננים בקולותיהם הזכים, והוריהם עוזרים להם ומכים כף אל כף, "ברוך הוא וברוך שמו", "אין כמוך באלוקים

ה' ואין כמעשיך", "במה נשבחך מלך המושב, ובמה נברכך המרום על כל ברכה ותהילה".

כל אנשי הבית כבר מרקדים, ומבית לבית, ומשבט לשבט, וכל ישראל מרננים וכולם יחד מרקדים. שם בארץ מצרים - בלהות מוות ואבדון, זעקת שבר ויילת פתנים, וכאן בארץ גושן אורה (אצל היהודים היה אור ורק אצל המצרים לילה, שנאמר "ויקם פרעה לילה"), ישועה ושמחה, שירה וזמרה

לה' (פרקי דרבי אליעזר), ומלאכי מעלה שמחים עמהם ואומרים: "ברוך ה' אלוקי ישראל", והקדוש ברוך הוא שמח עמהם.

אומרים לו היהודים לפרעה: "תלך ישראל, בסוף ימינה וברחוב השני שמאלה שבסופו בנין בן חמש עשרה קומות. בקומה האחרונה גר משה".

פרעה רץ לשם כל עוד רוחו בו, ודופק בדלת.

- "מי שם?", נשמעת צעקה מבפנים.

- "אני, פרעה, משה תפתח כבר!", עונה פרעה, אבל היהודי צועק לו: "משה לא גר פה. תלך חזרה ימינה, שמאלה ובסוף הרחוב השלישי יש הר גבוה,

שם גר משה".

פרעה ממשיך ומחפש ולא מוצא אותו, ולפתע פרעה נזכר: הלא אמרתי למשה "כי ביום ראתך פני תמות", אז זה הסיפור! - אומר פרעה לעצמו -

"אני שוב חוזר ואומר, מאוד התרשמתי, מאוד מעניין, הדברים חשובים וברורים".
 "-נו, אז מה התכל'ס?"
 "-מה אגיד לך, יקח לי הרבה זמן לשכוח את מה שראיתי ושמעתי כאן..."
 מדוע הוא רוצה לשכוח? הרי למד שהדברים אמיתיים ונכונים! אלא שיהודי זה מבין כי הדברים ששמע מחייבים אותו לשמור שבת ולאכול כשר, ובסך הכל להיות נשלט ונכנע למרות רוחנית גבוהה, וזה לא מוצא חן בעיניו. אז כדי להתפטר מזה, הוא מחליט ש'אין אלוקים', ואת מה ששמע הוא מתכוון לשכוח בהקדם האפשרי...

למדנו מכאן, שאדם יכול לדעת, להבין ולהכיר, אבל רצונותיו מכריחים אותו לומר שאינו מאמין.

ולתוספת הבהרה נחזור כאן על ההסבר על הפסוק "אצבע אלוקים היא", שלכל אדם יש 'מערכת' במח הממונה של הסקת מסקנות הגיוניות. וישנם, לא עלינו, אנשים שמערכת זו אינה עובדת אצלם כראוי, וזאת מחמת שלוש סיבות:

א. כשהאדם לא ניחן במידה מספקת של חכמה.
 ב. האדם הוא חכם, אבל אחרי ששנה כמה כוסות אינו מסוגל להסיק מסקנות הגיוניות... והדברים יתבארו בסיפור הבא:
 מעשה באדם שנכנס לבית מרוח והזמין כוסית שתיה לו, לבעל בית המרוח ולכל הנוכחים.

מיד לאחר שסיים לשתות קם ויצא. מהר אחריו בעל בית המרוח: "ומה עם התשלום?"

"איזה תשלום? אין עמי כסף כלל!"
 הכה בעל בית המרוח את האיש מכות נאמנות.
 למחרת נכנס אותו אדם בשנית אל בית המרוח ואמר: "תמוזג כוס יי"ש - לי ולכל הנוכחים".

"ומה איתי, למה אתה לא מזמין גם אותי?"
 "אתה?"
 "אתה רק שותה כוס אחת, מיד אתה נהיה אליים..."
 ג. יש אנשים שניחנו בשכל רב וגם לא שתו יין, אבל הם 'שיכורים ולא מיי', הם שיכורים מתאוה או מגאוה וזה מה שגורם להם לטעות.
 פרעה והחרטומים היו שיכורים מגאוה וזה מה שגרם להם לחפש תירוצים שונים ומשונים למכות, והעיקר, לא להגיע למסקנה האמתית שה' הוא האלוקים..."

כלומר, כאשר מערכת הסקת המסקנות נפגמת, עלולים להגיע למצבים כאלו. ומה גורם לכך? שכרות. אך יש שיכורים ולא מייין אלא מתאוות, מכבוד, מגאוה, המכונים 'נגיעות אישיות', הם הגורמים לשיבוש מערכת הסקת המסקנות במוחו של האדם...
 וזו הייתה גם הבעיה של החרטומים!

(מתוך 'ומתוך האור' הגדה של פסח)

אחר שלמדנו את עיקרי האמונה עלינו להבין: הרי גם המצרים ראו את כל המכות הללו, איך יוכלו להמשיך להכחיש את קיומו של בורא לעולם? הענין יובן על פי מעשה ששמעתי מרבי שלום מאיר ולך שליט"א:
 ישנו ארגון בשם 'אפיקים' העוסק בקרוב רחוקים, ומתמחה באנשים משכילים, אינטלקטואלים. יו"ר הארגון, רבי אברהם בקר שליט"א, שמע שיש הרצאה בבאר שבע, הנאמרת על ידי יושב ראש הליגה נגד חזרה בתשובה. נסע הרב בקר לשמוע מה הלז 'מוכר'. בהרצאה ישב לידו אדם שנראה משכיל, שבמשך כל ההרצאה הנהן בראשו לאות הסכמה. בתום ההרצאה, שאלו הרב בקר מדוע בא, והוא ענה: "רציתי לשמוע מה טענותיו, ואכן השתכנעתי שיש בחזרה בתשובה שטיפת מח, כפיה דתית וכו'".

כשנכנס הזמין כוסית שתיה, לבעל בית המרוח ולכל הנוכחים. מיד לאחר שסיים לשתות קם ויצא. מהר אחריו בעל בית המרוח: "ומה עם התשלום?" - "איזה תשלום? אין עמי כסף כלל!"... הכה בעל בית המרוח את האיש מכות נאמנות.

אמר לו הרב בקר: "אתה הרי אינטלקטואל, אז בא תשמע גם את הצד השני. בשבוע הבא, ייערך סמינר של 'אפיקים' במלון 'גלי צאנז' בנתניה, בוא לשבוע עם אשתך, והתרשם!". לשבת שבסוף אותו שבוע, הוזמן הרב ולך להרצות. הרב בקר סיפר לו על היהודי הנ"ל, ובקש ממנו לשוחח איתו שיחה אישית. במוצאי שבת, נהוג בסמינרים מסוג זה לערוך 'סימפוזיון', בו המשתתפים מספרים על חוויותיהם והתרשמותם מהסמינר, את החלטותיהם לשינוי בחייהם וכו'.
 והנה, רואה הרב ולך שהיהודי עוזב את המקום לפני התחלת הסימפוזיון. ניגש אליו ושאל: "הרי נשארתי עד עכשיו ומדוע תעזוב ברגע האחרון?". ענה היהודי: "יש לי את ההתרשמויות שלי, ואינני מעוניין לשמוע מה אחרים מרגישים".

"נו, אדרבה", שואל הרב ולך, "איך התרשמתי?"
 "-אני מוכרח לומר לך שנהניתי מאד! ברור שאין כאן שטיפת מח, ברור שזו לא כפיה דתית. אתם מצליחים להוכיח דברים ברורים בעניין האמונה וחיוב שמירת המצוות".
 "-כן? אז מה כבודו מתכוון לעשות?"

קו השיעורים של דרשו
 עכשיו במספר חדש וקליט

שמרו ב'אנשי הקשר' שלכם

***4992 א 077-2222-666**

בצעד איטי התקדם לעבר המטבח, הן התקשה בהליכה. פתח ביד שמאלו את ברז המים, אחז בשמאלו את הקומקום ומילאו, הרתיח את המים וניחוח קפה מילא את הבית. התמיהה גברה: ממתנים לברית, ורבינו מכין קפה? מובן שלא אמרתי דבר

בעל 'האור לציון', הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצוק"ל, נותן דוגמא על התנהגות אצילית

"ומלֵּתָה אֶתֹּו אִי יֹאכֵל בּוֹ" (שמות י"ב, מ"ד)
וכך הורה רבינו לתלמידיו:

"לפעמים פוגשים בבית הכנסת באנשים מבוגרים, שמקפידים מאוד שיעניקו להם את הכבוד הראוי בתפילה, בעליה לתורה ובפתיחת הארון וכדומה. הדבר נראה בעינינו כחוכא ואיטלולא, לנו אין זה מפריע במאום, אין זה אומר שאנו טובים מהם. כי לצעירים תאוות אחרות ומאוויים אחרים הממלאים את עולמם, וממילא אין הכבוד תופס מקום מרכזי. אבל הזקנים איבדו כל עניין בתאוות העולם, ומה שנותר להם הוא הכבוד וממילא הוא מרכז עולמם. יש להתחשב בהם, איפוא, ולתיתו להם. ולהיפך, דווקא מכיון שבעינינו הוא מזולזל ובעיניהם כה נכבד, יקל עלינו לכבדם ביותרת הכבוד ולהעניקו להם מלא חפניים!"

עם הקבצן לסעודת המילה

סח מקורבו, הרה"ג רבי אבישי תעשה שליט"א: "פעם התבקשתי להביא את רבינו לסנדקאות. בבריתות, לרוב, היה הוא המוהל. כשחלה וידו הימנית שותקה, הוזמן הרבה להיות סנדק. הגעתי לביתו בשעה היעודה, בעצמו פתח את הדלת, והודיע: 'מחילה, אם אפשר

עוד כמה דקות!'. תמהתי. ידעתי כמה מקפיד הוא להגיע בזמן. שבע שמחות היה, ידע שלעולם אין הברית נערכת במועד שקבע. אבל שהעיקוב לא יהיה באשמתו. זמנו יקר היה מפז, ותמיד הגיע במועד הנקוב. מה ארע שביקש להתמתין?

בצעד נוקשה התקדם לעבר המטבח, הן התקשה בהליכה. פתח ביד שמאלו את ברז המים, אחז בשמאלו את הקומקום ומילאו, הרתיח את המים וניחוח קפה מילא את הבית. התמיהה גברה: ממתנים לברית, ורבינו מכין קפה? מובן שלא אמרתי דבר. הלב נכמר לראותו אוחז בשמאלו את הספל המהביל ומתקדם בכבדות לחדר הלימוד שלו. הפטיר לעברי: 'עוד כמה דקות'. מוזר, מדוע שלא שתה במטבח או בטרקלין? אך נכנס לחדרו, וכבר יצא. עזרתי לו ללבוש את מעילו. התמהמה. הבנתי שהקפה חם. עברו דקות ארוכות, וסרך רגליו שוב לעבר חדרו: 'הו, כבודו סיים!', קרא. 'נלך, איפוא!'. מהחדר יצא קבצן זקן, לבוש סחבות. עברו הכין, א"כ, את הקפה... הביט לעברי ושאל: 'יש מקום גם עבורו?'. השבתי בחיוב. 'נפלא, יבוא עמנו לברית! מסכים כבודו?'. הקבצן הסכים.

הגענו, רבינו היה הסנדק, ולאחר הברית ביקש מבעל השמחה לארח את הקבצן לסעודה. ביקש: 'הכן עבורו מנה הגונה. הוא עני רעב!...'
הכבוד לניצולי שואה

פעם נסע באוטובוס לכותל המערבי, נתלווה אליו המוהל רבי מרדכי ששון שליט"א. האוטובוס היה עמוס, אך רבינו מצא מקום ישיבה. בהגיעם ל'מאה שערים' עלה אדם מבוגר בעל חזות פשוטה, ורבינו אך ראהו, נעמד ופינה לו מקומו. אמר למלווהו: "האנשים האלה באמונתם התמימה, מסרו נפשם על קידוש ה' בחוץ לארץ על שמירת הדת. הם אינם אנשים פשוטים, צריך

לכבד אותם"...

סח הרב צבי בן דוד: "פעם שמע רבינו תלמידים מדברים דברי זלזול על אדם שהפליג בזקנה, אך לא ידע ספר. גער בהם: 'עליו אתם מדברים!?' הידעתם כמה פעמים התעטף בטלית ותפילין במשך ימי חייו? כמה שבתות שמר? כמה פסחים קיים?!...".

הכבוד לתלמידי החכמים

"ממצוות 'כבוד זקנים', אמר רבינו, "נבין כמה עלינו להיזהר לחלוק כבוד ללומדי התורה. ולא רק משום שכבודם הוא כבוד התורה, וזה טעם מספיק כשלעצמו. אבל הן עמלים הם לשרש כל תאוה, כי התורה נקנית במיעוט שיחה ובמיעוט שחוק, במיעוט סחורה ובמיעוט דרך ארץ, ומכיוון שטבע מוטבע באדם שאין לך אדם בלא תאוה כלשהי, נותר להם רק ניסיון הכבוד. ועל כן יש לדעת, שלמרות שידועים ומכירים הם בפחיתותו, מקנן הוא בהם".

בן נולד לאחד מתלמידי רבינו. מיהר לבשר לרבינו, והזמינו לסנדקאות. קיבל רבינו את ההזמנה והכיבוד. ויהי אך יצא, והנה לקראתו אחד מרביתו. בישרו שמגיע לו מזל טוב, נולד לו בן.

- "בן ראשון?" חקר החכם.

- "לא, בן שני", אמר.

- "ולא הודעתני, לא שיתפנתי בשמחתך!", נזף בו. "תלמידים הרי הם כבנים. מהיכן הנהגה זו, שבנים לא מודיעים להוריהם על נכדים שנולדו להם?!"

לא מצא מילים להצטדק.

חקר החכם: "מי היה הסנדק בבן הראשון?"

ענה: "מור אבי".

אמר החכם: "כך נאה כך יאה. וכעת, בבן השני, מגיע הכבוד לרב שהוא כאב! התכבדני?!"

אין הזמנה יותר מפורשת. בא במיצר. אמר: "בכבוד, אבל עלי להיוועץ בבני ביתי".

- "שאל, ותודיעני", אמר החכם.

שב ועלה לרבינו, וסח את את הדברים. מה יעשה?

אמר רבינו: "טענתו טענה, אבל אין הוא הרב היחיד, אף לא רוב חכמתך הימנו. יש עוד 'רבנים' שהם כאבות'. ועם זאת, דבריו משדרים מצוקה. לא כבוד רוצה הוא, אלא הערכה. מעמיד הוא תלמידים, קשור אליהם בעבותות אהבה, מסור אליהם כל כך, וחש שהם מנתקים קשר, מפנים גב. זה כואב כשזה קורה בין הורים לצאצאים, וכואב בין מלמדים לתלמידים. עליך לכבד ולהפיש דעתו ואלו יעמדו לרך הנולד לגדול לתורה ולחופה ולמעשים טובים!" "והרב יבוא?", שאל התלמיד.

"הבטחתי שאבוא". אמנם, ההבטחה ניתנה לכיבוד הסנדקאות, ורבינו היה אז בעת חוליו, כאשר פסק למול והסתפק בסנדקאות. ההליכה קשתה עליו, ותנועותיו הוגבלו.

בני המשפחה התערבו: "אם אינו סנדק, למה שיטרה. אין לך מושג איזה קושי זה עבורו!"

התלמיד נבוך, ותלה עיניו ברבינו. בחמתו, שתק. שתק דקה ושתיים, ולבסוף הגיב: "הוא תלמיד שלי, וישמח אם אבוא. אז איך אוכל שלא לשמחו?!" ולתלמיד אמר: "לשנה הבאה אשתך תלד עוד בן, וברצות השם אהיה הסנדק." - "אמן", ענו, וכך היה!

(מתוך 'רבינו האור לציון')

הרבנית הצדקנית מרת רחל סרנא ע"ה, אשת חבר להגאון רבי חיים סרנא זצ"ל, ראש ישיבת חברון-גאולה, הייתה רגילה לספר בהתרגשות את זיכרונותיה מביקוריו רבי הרוזש, של הגאון הקדוש רבי אלחנן וסרמן זצ"ל, בבית אביה, הרב הצדיק רבי אריה מלכיאל פרידמן זצ"ל

הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א על השראת השכינה בשבתות ובראשי חדשים

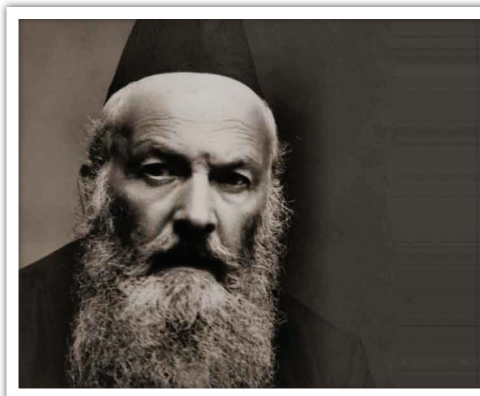
שהשתתפו בשיעור בשבת ושאלו: "התוכל לחזור על עקרי הדברים שאמרת אתמול בשיעור?". אלא שאז לפתע, נעצר משטף דבורו, צמרמורת אחזה בו ודמעות חמות החלו לזלוג מעיניו. לאחר דקת דומיה אמר בנימה נוקבת כמוכיח ותובע את עצמו: "וכי כך מדברים על שבת קדש? 'אתמול'? הרי זו שאבע"ס!..."

שבת קודש היא יום מרומם ומקודש שאפשר לחוש בו בהשראת השכינה. המציאות של היום הקדוש הזה היא קרבת אלוקים. בשבת מתגלמת נקודת הקשר שבין היהודי לה' יתברך. על האדם להכין את עצמו כראוי לקראתה, ליצוק אל תוכה תוכן רוחני גדוש כדי להרגיש, לספוג ולזכות במעלותיה הגדולות, ולנצלה עד תום ההתעלות מיוחדת בעבודת השם.

סגולת הזמן להחזיר ערכי יסוד בילדים

היות ושבת וראש חודש הם ימים של קרבת אלוקים, ויש בהם השראת שכינה מיוחדת משאר העתים, הרי שהם מהווים הזדמנויות פז להטביע ולהחזיר בילדים הרכים דעת תורה והשקפת עולם, דרכי יראה ויסודות האמונה.

הרבנית הצדקנית מרת רחל סרנא ע"ה, אשת חבר להגאון רבי חיים סרנא זצ"ל, ראש ישיבת חברון-גאולה, הייתה רגילה לספר בהתרגשות את זיכרונותיה מביקוריו רבי הרשם של הגאון הקדוש רבי אלחנן וסרמן זצ"ל הי"ד, בבית אביה, הרב הצדיק רבי אריה מלכיאל פרידמן זצ"ל.

רבי אריה מלכיאלי נמנה על חשובי תלמידי ה'סבא מסלבודקה', והיה תלמיד חכם וירא שמים מרבים. ענוותנותו הגדולה גרמה לו לא הסכים לטול על שכמו משרות רבניות שונות שהציעו לו לרב. בראשית ימיו התגורר בעיר ממל שבגרמניה, וביתו הווה

אכסניה לרבי אלחנן, בתקופות בהן בא לגרמניה לגייס כספים לטובת ישיבתו - ישיבת 'אהל תורה' בברנוביץ. גם מאוחר יותר כשעבר רבי אריה מלכיאל להתגורר בקובנא שבליטא, המשיך רבי אלחנן להתארח בביתו לעתים תכופות, ומשם כידוע הוצא על ידי הנאצים הארורים יימח שמם, ונעקד על קדוש השם.

הרבנית סרנא תיארה תמיד כי גם היא, כילדה צעירה, הרגישה אווירה מרוממת ואפופת קדושה בצלו של רבי אלחנן. היא זכרה את ההערצה הגדולה שהעריצוהו בני הבית, איך עקבו בערנות אחר מעשיו והליכותיו, ובעיקר את האושר הרב והזכות העצומה שחשו, לשמש אדם גדול וקדוש כמותו.

נקודה חשובה נחרטה בזיכרונה מאותן סעודות השבת במחיצתו של רבי אלחנן; על פי רוב כשהיה מתארח אצלם, היו מצטרפים לסעודה תלמידים רבים שגרו בקרבת מקום, ובקשו לנצל את הזדמנות הפז לשהות במחיצתו ולשוחח עמו בדברי תורה. אך תמיד כשהתחילו לשוחח עמו, היה רבי אלחנן מפסיק את השיחה ואומר למסובים: "קודם כל נשוחח כעת עם הילדים, נשמע מה יש בפהם לומר, אחר כך נשוחח בינינו..." בהטעימו: "שולחן המשך בעמוד 11 <<<

"ליל שמיים הוא לה" (שמות י"ב, מ"ב)

את עצם גילוי השכינה לו זכינו במצרים - אין לנו ביום יום, אולם ישנם זמנים מיוחדים בשנה בהן הקדוש ברוך הוא משרה את שכינתו בצורה רבה ונשגבה יותר. בהן הוא נותן לנו לחוש את חביבותו כלפי עם ישראל, ואלו עתות רצון להתקרב אליו, להאמין בו ולדבקה בו.

דברים מלבבים, מרגשים ומרעישים בעצמתם, הם דברי הזוהר הקדוש (פרשת בחקותי דף ק"ד עמוד ב), המגלמים את האהבה הגדולה והעצומה שחש הקדוש ברוך הוא כלפינו. תרגומם הוא כך:

"זכות גדולה זכו ישראל שיש בידם משכון - היא התורה הקדושה שנתנה בידם מן המלך העליון, כי בעבור זאת מרחם עליהם הקדוש ברוך הוא. אף שהם שרויים בגלות, הוא יורד ממדרגתו בכל ראש חודש ושבת, ומקפץ על כתליהם וגגותיהם של בתי כנסיות ובתי מדרשות, כדי לעמוד אחר אותם הכתלים להשגיח מן החלונות ולהציץ מן החרכים על בני ישראל, מתוך געגועי אל התורה הממושכנת בידם. כמו שנאמר: 'קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות דומה דודי לצבי או לעפר האילים הנה זה עומד אחר כתלנו משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים' (שיר השירים ב, ח-ט). כיון שרואה אותם ומתחמם לבו, הרי הוא פורץ בבכי מרב צער וגעגועים. בגין כך יש להם לישראל לשמוח ביותר באותם העתים והזמנים".

מבואר בזוהר הקדוש גילוי עצום, דברים נוראים ממש, על גודל האהבה והקרבה של הקדוש ברוך הוא אלינו, וכיצד געגועי העזים כלפינו הם לאין ערך ושיעור. הוא חפץ בקרבתנו ויש להשגיח עלינו, כרחמי אב על בניו שהתרחקו מעל פניו. לצורך כך הוא מייחד זמנים מיוחדים, את יום השבת ויום ראש חודש, בהם מתעוררים געגועי של הקדוש ברוך הוא, וזיכרוננו עולה לפניו לטובה. הוא יורד כדי להציץ עלינו מן החרכים ולהשרות שכינתו בתוכנו!

לכן מוטלת עלינו החובה לנהוג כלפי הקדוש ברוך הוא בפרט בימים אלו כמים פנים לפנים, להיות מוכנים כראוי לעתים בהם מתגברת 'קרבת אלוקים', ומתהדק הקשר הרוחני והעילאי שלנו עם בוראנו. לשוש ולשמוח על הזכות הגדולה שנפלה בחלקנו, להתקדש ולהתרומם ולהיות ראויים לאותה השראת השכינה.

וכיון שמבואר בזוהר שכל אותה השראה, היא בעבור געגועי הקדוש ברוך - הוא אל התורה הממושכנת בידי ישראל. אם כן, כמה יש לנו להתאמץ להגות בתורה ביותר באותם זמנים, כדי שנהיה ראויים לאותה השגחה מיוחדת מן החלונות, ונזכה לעשות לו נחת רוח כשיציץ עלינו מן החרכים ויראה אותנו משתעשעים בתורתו. אם אכן משכיל האדם לנצל את העתות המסוגלות הללו כראוי, בתורה ובעבודת השם, הוא יכול להשיג השגות רמות באמונה ובאהבת השם, ולהעצים את הקשר הרוחני האיתן שלו עם בוראו.

מין הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל, בעל ה'חזון יחזקאל', היה אומר בדרך מליצה על הפסוק שאמר משה לישראל בפרשת המן - "היום לא תמצאוהו בשדה" (שמות ט"ז, כ"ה): "את רוממות וקדושת השבת לא תמצאו בשדה! כדי להרגיש את רוממות השבת ולחוש את קדושתה, זקוקים להרבה עבודה של התקרבות לקדוש ברוך הוא".

הגאון רבי אברהם יצחק ליפקוביץ שליט"א, מראשי ישיבת 'בית מדרש עליון', ספר על אביו, ראש הישיבה מרן הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל, דבר נפלא: רבי מיכל יהודה היה רגיל למסור שיעור בפני בעלי בתים ובחורים מדי שבת בשבת. באחד מימי ראשון נגש אל אחד הבחורים

איך מכפרים על 'מי ששומע ליצרו'? ליקטנו עבורכם את 7 הסגולות בלימוד מסכת עבודה זרה

מכפר על כל העבירות שהן כעין עבודה זרה, כגון: כעס

- הלימוד במסכת עבודה זרה מכפר על כל העבירות שהן כעין עבודה זרה, כגון: כעס, גאוה, התפארות, לשון הרע, וכל השומע ליצרו.

(ספר סדר יעקב)

סגולה לאמונה תמימה

- מסכת עבודה זרה היא סגולה לאמונה תמימה.

(על פי דברי גדולי ישראל לדורותיהם).

מתקן פגם הרהורי עבודה זרה

- לימוד במסכת עבודה זרה מסוגל לתקן מה שפגם בעוון עבודה זרה והרהורי עבודה זרה.

(על פי דברי החיד"א)

מקיים מצוות השבת עבודה זרה מארצנו

- על ידי לימוד מסכת עבודה זרה, מקיים מצוות השבת עבודה זרה מארץ ישראל, שהיא מצוה נדירה.

(על פי מעבר יבוק)

סגולה להתעלות ברוחניות ולסור מרע

- מסכת עבודה זרה היא בבחינת "סור מרע", ונקל להתעלות על ידי לימודה.

(שם משמואל)

בתום לימוד מסכת 'שבועות', התחילו השבוע רבבות לומדי הדף היומי על הש"ס הבבלי, לעסוק במסכת עבודה זרה, על 75 הדפים שלה.

לקראת תחילת הלימוד במסכת, נערכים בארגון 'דרשו' בכוחות מתוגברים, לעידוד לימוד הדף היומי ולהגדלת מספר הנבחרים, כפי שהוכח בעבר, שעם תחילתה של כל מסכת חדשה מתרחב מעגל הלומדים כ"י, ומצטרפים רבים נוספים אל הלימוד, שהפך זה מכבר לחובה בסיסית עבור

כל יהודי שחשקה נפשו להרחיב את ידיעותיו בתורת ה'.

להגל המאורע, ליקטנו מספר סגולות המופיעות בספרי הקדמונים והאחרונים, המדגישות ומבטאות ביתר שאת את חשיבותה העיסוק במסכת זו מועילה לידיעת הש"ס

- מסכת עבודה זרה, כלל גדול בידיעת הש"ס.

(צוואת רבי שעפטיל בן השל"ה)

כעשיית כל המצוות

- הלימוד במסכת עבודה זרה הוא כעשיית כל המצוות, כיון ששקולה עבודה זרה כנגד כל התורה כולה.

(ספר סדר יעקב)

קו השיעורים של דרשו

077-2222-666 או *4992

<< המשך מעמוד 10

בהערכה בתואר "יוסף קדישא". רבות סיפר אודות יום השבת במחיצתו ועל דבקו העצומה בקונו כאחד מקמאי.

צאצאיו מספרים כי למרות הקדושה העילאית ששרתה על כל מעשיו ביום השבת, ולמרות המעלות העליונות שהיה אחוז בהן, הרי שבסעודות השבת הקפיד להרעיף על כל המסובים חום ותשומת לב מיוחדת במינה, וניצל את ההזדמנות המיוחדת של קיבוץ המשפחה סביב שולחן אחד, כדי להחדיר את יסודות חינוכו ומשנתו וערכים נעלים.

עם הפעוטות הוא שוחח על ענייני הפרשה, והכביר עליהם רוח ואהבה, תוך שסיפר להם במתינות מדרשי חז"ל העוסקים בענייניה. עם הנערים הבוגרים הוא נשא ונתן במלי דאורייתא ובסוגיות שלמדו במהלך השבוע החולף, והבנות אף הן זכו לשמוע מאביהן דברי דרוש ושביבי מוסר שובי לב, שחזקו את רוחן וחשלו אותן למשך כל ימות השבוע. בהזדמנות מסויימת הסביר רבי יוסף קדיש בפשטות, מדוע אינו מאריך בזמירות שבת, או שקוע בשרעפי כפי הרגלו במשך כל ימות השבוע: "אין זמן ראוי יותר מסעודות השבת, כדי להחדיר מעט אור תורה, אמונה ויראת שמים בצעירי הצאן" - אמר.

סגולת הזמן של שבת, בה השכינה שורה, גורמת שיהיו יותר מוכשרים לקבל, יותר מסגלים לספוג ולחוש את הדברים, להתרומם ולהתעלות.

(מתוך סדרת הספרים הנפלאה 'אוצרותיהם אמלא')

השבת נועד במיוחד עבור הילדים!". אז היו קולחים מפיו זיכרונות נפלאים, אמרות שפר ופנינים שערבו לאזני המבוגרים והצעירים כאחד. בהם גם עובדות והנהגות נפלאות מרבו ה'חפץ חיים', בנוסח שתאם לרמתם של הילדים.

בהזדמנות מסויימת הוסיפה על כך אחותה, הרבנית רישל קוטלר ע"ה, אשת חבר להגאון רבי שניאור קוטלר זצ"ל, ראש ישיבת ליקווד, כי כאשר בקש אביה רבי אריה מלכילאל מרבי אלחנן לשבת בראש השולחן, כראוי לכבוד תורתו, התנגד בכל תוקף ואמר: "שבת זהו זמן שאבא אמור לשבת בראש השולחן עם ילדיו, לא אקח מכם זאת בשום אופן!".

אותו רבי אלחנן, ראש הישיבה הגדול שהעמיד תלמידים לאלפים, מגדולי תלמידיו של ה'חפץ חיים', שגדולי התורה הטו אזנם כאפרסת לשמוע כל ביטוי והגה היוצא מפי קדשו, השכיל בחכמה ובתבונה מיוחדת לרדת לרמת הילדים הצעירים ולהבין ללבם, וניצל היטב את ההזדמנות של השבת, עת השראת השכינה היתרה הקיימת בבריא, כדי להחדיר ערכים חשובים בילדים!

אחד מגדולי ירושלים המופלגים שחיו כאן לפני כשמונים שנה, היה הגאון הצדיק רבי יוסף קדיש קרישבסקי זצ"ל, שנמנה בין חשובי תלמידי ה'חפץ חיים'. איש קדוש עליון, רם המעלה בתורה, בצדקות ובעבודת השם נשגבה. מרן הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, רבה של ירושלים, היה מכנה אותו

שוטרים חמורי סבר כיתרו את הישיבה כולה. בשלב מסוים נכנסו להיכל הישיבה, ובידיהם תמונה מהוזהה, ממנה ניבטה דמותו של עלם חמד, ובראשה נכתב 'גודלבסקי'. מתחתיה נכתב באותיות שחורות גדולות: 'מבוקש להקירה בשל עבירות הגירה...'

ככל שניזהר מלדבר ולשוחח, להקל ראש ולהסיח דעת כשהתפילין לראשינו, נזכה לשמירה צמודה לכל החיים!

מאתנו, לא יתקרבו. אנחנו נזכה בחיים שלווים ורגועים, בטוחים ושמחים, בזכות הנחת התפילין. היש לנו הבטחה טובה מזו?

מעורפל הכרה בין פסי הרכבת...

בין הממתינים הרבים שעמדו על שפת פסי הרכבת בקראקא, נמנה הגאון רבי משה חיים לאו הי"ד, רבה של פיעטרקוב. היה זה מיד אחרי פטירת הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל, והרב יצא למסע גיוס כספים דחוף למען ישיבת 'חכמי לובלין', שפטירת ראש הישיבה בחודש מר-חשון תרצ"ד הותירה אותה ללא משען כלכלי. כשהגיעה הרכבת המובילה ללודז', מיהר הרב לעלות על הרכבת. אך בדיוק בעומדו בפתח הקרון היטלטלה הרכבת, והרב נפל ארצה בין המסילות. רק הממתינים על שפת פסי הרכבת הבחינו בכך, אך לא יכלו לעצור את הקטר, ולזעוק לעברו כי אך לפני רגע היה כאן יהודי נשוא פנים, שנפל אל בין הפסים...

תוך צפירה מחרישת אוזניים, החלה הרכבת הארוכה בנסיעה, מפתחת תוך שניות מהירות גבוהה. מאות אנשים שנותרו בתחנה הביטו בעיניים קרועות במתרחש. 'אין ספק מה עלה בגורלו', הרהרו הממתינים בשבריר שניה. 'הן הרכבת כה אימתנית וחזקה, מרסקת ומעיפה את כל העומד בדרכה. איזו

טרגדיה אימה!' חשבו בצער... רק בשעה שפנסי הרכבת נראו ממרחקים, החלו הנועזים שבהם להציץ לראות אם נשאר משהו מהאדם שהיה כאן קודם לכן. להפתעתם לא היה גבול, לנוכח העובדה כי גופו נותר כמעט שלם, למרות שפציעתו האנושה ניכרה היטב...

הרב אמנם ספג חבטה אדירה בראשו בעת הנפילה, הכרתו היטשטשה וכוחו אזל, אך רצון ההישרדות היה חזק מכל. חיש עשה הרב את החישוב, כי אם יישאר שוכב כך ללא תנועה, כשהרכבת תתחיל בנסיעה היא תדרוס אותו ותרמוס את גופתו. כוחו לא עמד לו לקום מהפסים,

ולפיכך הוא ניסה לשפר את מקום משכבו, כך שכל גופו יישאר בין הפסים ומי יתן כי הרכבת תוכל לחלוף מעליו...

תוך כדי מחצית הדקה שעמדה לרשותו, הבין הרב כי גם בכך אין די, וגם אם גופו יישאר שלם, הרי שראשו עשוי לחטוף מהלומה מתחתית הקרונות, וזה עלול להיות סופו העגום. מיד הניח הרב את שתי ידיו על ראשו, וניסה להיצמד לקרקע ככל האפשר... כפי שחשש הרב, הרכבת הכתה בעוצמה את הידיים שהגנו על ראשו, וגופו הלך ואיבד כמויות של דם. לאחר שהרכבת חלפה, מיהרו הממתינים להזעיק כוחות הצלה שפינו אותו אל בית החולים הסמוך.

מפרפר בין חיים למוות, הגיע הרב לאו לבית החולים. תחילה טופל על מנת להציל את חייו, העורקים נחסמו וגופו החל לקבל מנות דם שישלימו את הדם שאזל. לאחר שכוחותיו שבו אליו במקצת, דרשו הרופאים לבצע ניתוח מייד, ניתוח מורכב וקשה שאורכו כחמש שעות, שאולי יצליח להציל את ידיו הפגועות עד אימה... הם מיהרו להכין עבורו חדר ניתוח, והזעיקו את דוקטור פישר, הנודע כמנתח מומחה. כשהמנתח הגיע לבית החולים וראה את ידיו, מיהר ללחוש באוזני צוותו "יש לנו שעה - שעתיים לנסות

המשך בעמוד הבא >>>

הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א

"וְהָיָה לָךְ לְאוֹת עַל יָדְךָ וּלְזִכָּרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ..." (שמות י"ג, ט')

בסיום פרשת השבוע, עם סיכום הנסים והלקחים העולים מגאולת מצרים, אנו מקבלים מתנת אהבה את מצות התפילין. עם שחר, כשהאדמה עוד לחה, אנו משכימים קום בשמחה, וממהרים לבית הכנסת. ביד נרגשת אנו נושאים את התיק בו שמורות היטב התפילין האהובות שלנו... אחרי 'לשם יחוד' אנו מנשקים את הבתים הקדושים באושר, ומברכים "אשר קדשנו... להניח תפילין!". אף שהתפילין הן מצוה שגרתית, היא גורמת להתרגשות כל יום מחדש. בין היתר, כי אנו יודעים שהתפילין הן מצוה רבת משמעות עבורנו, הרבה יותר מפעולה שגרתית, כי יש בהן מקור לאנרגיה חיובית לכל היום, והן גם מהוות מקור ביטחון עבורנו.

מקור ביטחון? - כן כן! הרי בימים אלה, מי לא מחפש מקור לביטחון רוחני ואישי, במובן הפשוט ביותר של המילה. כאשר מסביב הומה הסער בניסיונות המתחדשים בכל רגע, כאשר אנו עדים להתרחשויות בתוככי ארץ הקודש ומחוצה לה, לא רק לבבות חלשים הופכים למפוחדים, כולנו מרגישים אי נוחות, איננו יודעים מה ילד יום... הנחת התפילין, היא מתנה יקרת ערך שקיבלנו מבורא עולם. התפילין מרחיקות מאיתנו כל צרה וצוקה, במובן הרוחני וגם במובן הגשמי.

הן כולנו עומדים מדי יום מול ניסיונות, היצר אורב לנו ולילדינו בכל פינה, וכנגדו - עומדות התפילין ומעניקות 'מטריית הגנה', שתסייע לנו להתמודד ולנצח. אחת המצוות היחידות, שתוצאותיה רשומות וחוקקות בתורה עצמה, היא הנחת התפילין. האדם נראה לבוש בחליפה פשוטה ומרוטה ונתון להשפעת כל רוח, אך מהרגע שהניח תפילין בבוקרו של יום - למעשה הוא מתנהל בתוך 'טנק מרכבה' חדיש ובטוח...

חז"ל דרשו "וראו כל עמי הארץ

כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך" - 'אלו תפילין שבראש', כלומר, שהתפילין הן המגן שלנו, הן השומרות עלינו מפני הקמים עלינו. אך חז"ל הדגישו 'תפילין שבראש' ולא 'תפילין שעל הראש' - כלומר, שהתפילין נמצאות בתוככי הראש פנימה, ולא מרחפות - מונחות מעליהן... גילה הגאון מוילנא זצ"ל, כי עוצמת התפילין תלויה בכך שהתפילין יהיו בתוככי הראש, בפנימיות. שהן יהפכו לחלק מאתנו, שנכיר לעומק את תוכנו ומשמעותן, שנייחס להן את החשיבות שהן ראויות לה!

ככל שהתפילין יהיו בתוככי הראש, ומשמעותן תחדור אל תוך לבנו, ככל שנחוש בהנחת התפילין שאנחנו משעבדים את עצמנו לעשות את רצון ה', ככל שנשמור את עצמנו מקלות ראש כשהתפילין על ראשינו - בכך נבטא כי התפילין הן בראש שלנו, ולא רק נחות עלינו... גם היום, אחרי עשרות שנות הנחת תפילין, כה כדאי לרענן ולשנן את הלכות תפילין, כדי שחלילה לא ניכשל ונמצא שלא הנחנו תפילין בטעות, חלילה! הרי ישנם פרטים שעלולים להישכח, ולעכב את כשרות הנחת התפילין - הלא בוודאי ראוי וכדאי לוודא כי אנחנו מניחים תפילין כהלכה!

ואז - יש לנו הבטחה "ויראו ממך", שכל שונא וצר, כל יצר וניסיון, יירתעו

עבירות הגירה...'. היה זה הגאון רבי יהושע לייב גודלסקי זצ"ל, שכבחו צעיר הגיע לליטא מגרמניה, במטרה לגלות למקום תורה - היא ישיבת טלז. העלם הצעיר היה שקוע בלימודו, ולא שם לב כי מועד הויזה שברשותו חלף עבר, ולמעשה הוא שוהה כעת בליטא שלא כחוק. לא שהייתה לו בעיה להסדיר את הארכת הויזה, אלא שכיון ששכח לעשות כן, ומועד הויזה פקע, הפך בחור חמד עוסק בתורה, לעבריין הגירה דרוש לחקירה...

כשהגיע לחקירתו, ניתנו לו שתי אפשרויות: לפדות את עצמו בתשלום קנס גבוה מאוד, או להיכנס לבית הסוהר לתקופת מה. אפשרות הקנס לא באה בחשבון, בהיותו בחור בודד נטול כל יכולת כלכלית. נשארה רק האפשרות ללכת לבית הסוהר, אף שידע כי בית הסוהר בליטא רחוק מלהיות בית מלון, בוודאי יושבים שם פושעים מועדים ועבריינים מסוכנים, ומסוכן לשהות בחברתם...

וכך, ביום המחר, התייצב הבחור בראש מושפל ועיניים מפוחדות בכניסה לבית הכלא, לריצוי עונשו. כשנכנס לתאו, גילה כי כל מה שדמיין על בית הכלא - הוא גן עדן ביחס למצבו האמיתי... מדובר במקום מוזנח ומצחין, בו שוכנים בצפיפות זה לצד זה למעלה מעשרה עבריינים, הדוברים שפה לא מוכרת. אלה 'שמחו' על האורח החדש שהגיע למאורתם, וכבר תכננו בינם לבין עצמם כיצד להציק לו...

כשנכנס לתא, האסירים כבר החלו עולים על יצועם לשנת הלילה, אך הוא לא הצליח לעצום עין מרוב פחד ואימה. הן הוא נמצא בתוככי הכלא, מקום בו אין חוק ואין סדר, אין דין ואין דיין, והוא - בחור צנום שנוזק לכאן לבדו, מול חבורת פושעים מסוכנים שזה מקומם הטבעי. כששמע את שיחותיהם לפני שנרדמו, הבין כי יום המחר לא הולך להיות קל, ושפתותיו נקשו באימה הולכת וגוברת עם כל דקה שחולפת...

השעות נקפו, העבריינים נרדמו, אך הבחור לא הצליח לתת תנומה לעפעפיו. כשהגיעה שעת חצות ליל, החליט כי כבר עדיף לו להישאר ער. הרי איזה ביטחון יש לו כאן בתא חוץ מהנחת התפילין היקרה, אותה לבטח לא יוכל לעשות במשך היום בחברה כה 'נעימה'... עדיף להמתין לאור ראשון, ומיד להניח תפילין ולהתפלל בזריזות, בטרם ישכימו קום האסירים האחרים... עם עלות השחר, קם הבחור מהמזרן שלא היה אלא ערימה של קש אסוף. על בהונותיו, עקב בצד אגודל, עשה את דרכו אל המים, ומיהר ליטול ידיו. בשקט בשקט, כדי שלא להרעיש חלילה ולהטריד את מנוחתם, הוא ניגש לפינת החדר, הוציא את התפילין מתרמילו, והניח אותן בדבקות ובמסירות... תוך דממה מוחלטת החל בתפילתו מעומק הלב. מילה במילה, כמונה מעות. הוא זעק מעמקי לבו זעקה אילמת. רגע לפני הגיעו לתפילת שמונה עשרה, שמע את אחד האסירים מתהפך על משכבו, והבחין כי הלה פתח את עיניו. תוך אימה החל בתפילת שמונה עשרה, מבקש לשכוח מהנעשה סביבו... אך תפילתו של היהודון, לא מצאה חן בעיניו של אותו אסיר שהתעורר. הוא מיהר להעיר כמה מחבריו, ועד שסיים את תפילתו כבר היו כל האסירים ערים, נושאים לעברו אגרופים מאיימים. כשפנה לאחור בתפילת 'עושה שלום' לבו נחרד, בעיניו ראה כי הללו מתקרבים אליו באגרופים קמוצים... גופו רעד מפחד, הוא עצם עיניו והמתין למהלומותיהם, שבוודאי יבואו בתוך שניות. הוא שמע את צעדיהם מתקרבים אליו, ולבו ניתר מאימה - - - ואז, כשהיו כבר קרובים - הם נסוגו אחור. אחרי כמה רגעי שיתוק העז להציץ אחורנית, וגילה כי הם חזרו למיטותיהם ויושבים עליהן בשקט, אינם מעזים להתקרב.

הבחור היה המום, אך מיד הבין כי עוד לא הוכח שהסכנה חלפה. הוא הוריד את התפילין בזהירות, נישקן וקיפלן בהתרגשות רבה, ומיהר להצטרף לשאר האסירים, המטאטאים באותה עת את החדר, ואוספים את הקש שנפל מהמזרנים במהלך הלילה. אך מה גדולה הייתה הפתעתו, כשאותם עבריינים סימנו לו שלא יטרח, ואחד מהם התנדב לאסוף את הקש במקומו, תוך שהוא ממלמל מילות הערכה לא מובנות...

אם היו לו ספיקות נוספות באשר לכך התפילין, הרי שהרגע הבא היה הרגע הפלאי והמוכיח ביותר. כשנכנס הסוהר לתא, החלו האסירים להתגודד סביב הסוהר, ולהתווכח עמו בלהט. הוויכוח גלש לצעקות, היה ניכר שהאסירים מטיחים מילים קשות בסוהר, תוך שהם מצביעים לעבר הבחור, שישב מצונף בפינתו ולא הבין אף מילה... אחרי הוויכוח הארוך והנוקב, יצא הסוהר לפרק זמן קצר. האסירים האחרים התקרבו אל הבחור, והחוו לו קידה. אחרי כמה דקות שב הסוהר, וביקש מהבחור ליטול את מיטלטליו וללכת עמו... הוא החל פוסע עם הסוהר, עודו מהורהר ולא מבין מה קורה. לפתע מצא עצמו חופשי מחוץ לכותלי בית הכלא, אדם חופשי ומאושר... את הסיפור שמענו מפי בנו, דודי הרב אברהם גודלסקי שליט"א, ששמעו

להציל משהו, אחר כך יהיה מאוחר מדי". כשנכנסו הרופאים לחדרו של הרב, ביקש הרב לדעת מה הם מתכננים לעשות. "אנו מזדרזים לניתוח להצלת ידיך!", אמרו לו הרופאים בטון בהול. "הסיכוי הולך ואוזל...".

הפתעתם, דווקא הרב ביקש להשתהות קלות. "אני מבין כי יש לבצע את הניתוח במהירות", אמר להם בגבורה, "אבל אינני מסוגל להיכנס לניתוח עדיין. אני צריך לבדוק משהו...". הרופאים היו מופתעים. אך לפני שעה קלה היה הרב פצוע, שמי יודע אם ישרוד את הפציעה. ועתה, כשהוא כבר יכול להיכנס לחדר הניתוח במטרה לנסות להציל את ידיו, לפתע יש לו זמן לבריורים, והוא מרוכז בנושאים לא ברורים... אך הרב הוסיף: "גם אני רוצה למהר לניתוח, אך אבקש אם אפשר לקרוא לאדמו"ר הרה"ק רבי משה מבאיאן זי"ע, המתגורר לא הרחק מכאן, כי אני צריך לשוחח עמו בדחיפות לפני הניתוח!". פסק הרב את פסוקו. בתוך דקות ספורות הוזעק הרבי למקום, וגילה לחרדתו כי הפצוע הקורא לו הוא רבה של פיעטרקוב, שנפצע על פסי הרכבת והובהל לבית החולים.

לא היה פנאי לדרוש בשלומו כראוי, כאשר הרופאים מאיצים לזרז את הניתוח. הרב לאו פתח מיד ואמר: "רבי, סליחה שהטרחתי את מעלת כבודכם, אך יש לי שאלה שאינה סובלת דיחוי! הרופאים טוענים שעליי לבצע את הניתוח בדחיפות, ושכל הצלת ידי תלויה בניתוח הזה. עם זה, אני חושש כי במהלך הניתוח, בשל סיבוך אפשרי, יחליטו הרופאים כי אין מנוס מלקטוע

חלק מידיי". "וכי יש בריה?" שאל האדמו"ר, "הרי אם כך יחליטו, מסתבר שזו אכן הדרך היחידה להציל את יתר חלקי הידיים. וכי לא עדיף להישאר עם חלק מהידיים, כשאין אפשרות להציל אותן לגמרי?" "זאת אני מבין", השיב הרב לאו, "אך אבקש מהרבי להיות כאן כל משך הניתוח, ולהשגיח נאמנה על הרופאים, לבל יקטעו מהיד יתר על המידה, באופן שלא יישאר לי שיעור שאוכל להניח עליו תפילין... חשוב לי להבריא את ידיי, אך אני מתקשה לעשות זאת על חשבון מצוות הנחת תפילין בעתיד. רק אם הרבי יבטיחני כי ישמור היטב שיישאר ביד שיעור מספק להנחת תפילין, אוכל להיכנס לניתוח בלב רגוע ובטוח...". כמוכן, הרבי הבטיחו כי יעמוד על המשמר ככל אשר ביקש, ורק אז ניאות הרב לאו להיכנס לחדר הניתוח, שאכן הצליח

וידיו היו לו לשלל, אם כי נזקקו עדיין לשיקום ממושך, ובחלקן הורכבה יד תותבת.

הרב לאו שמח והודה על הצלת חייו, ולא פחות חשוב - על כי נשאר לו שיעור הנחת תפילין בידו...

הסיפור, המובא בספר 'הדרך לקידוש השם', על חייו ופועלו של רבי משה חיים לאו הי"ד, יש בו כדי ללמד אותנו. כי כשמבינים את משמעותן העמוקה של התפילין, מפנימים כי איזו צורת חיים תהיה ליהודי בלעדית, איך יוכל יהודי להחיות נפשו מדי שחר, לולא הוא זוכה להפשיל שרוול בשמחה, ולברך בהתרגשות "אשר קדשנו... להניח תפילין!".

בכח התפילין, אותן נקשור לידינו, נוכל להתחבר לבורא עולם, לקבל על עצמנו עול מלכותו, ולקבל ממנו אנרגיות טובות וחיוביות לכל היום. לפיכך, נקפיד כי התפילין יהיו כשרות ומהודרות, ונהדר שלא לדבר עמן דברים בטלים כי אנו מבינים את משמעותן של התפילין, וכמה לא ראוי להסיח את הדעת מהן. אשרינו, שאנו יכולים להניח תפילין מדי יום באושר, על ידיים שלמות ופעילות!

לילה נטול שינה בכלא...

היה זה בשנת תרצ"ז. בכניסה לישיבת טלז שבליטא, התחוללה מהומה של ממש. שוטרים חמורי סבר חסמו את כל הכניסות והיציאות, ולמעשה כיתרו את הישיבה כולה. בשלב מסוים, נכנסו השוטרים להיכל הישיבה, ובידיהם תמונה מהוהה, ממנה ניבטה דמותו של עלם חמד, ובראשה נכתב 'גודלסקי'. מתחתיה נכתב באותיות שחורות גדולות: 'מבוקש לחקירה בשל

**ביום המחר,
התייצב הבחור
בראש מושפל
ועיניים
מפוחדות
בכניסה לבית
הכלא, לריצוי
עונשו. כשנכנס
לתאו, גילה כי
כל מה שדמיין
על בית הכלא -
הוא גן עדן ביחס
למצבו האמיתי...**

מיד התעוררה בהלה: "מה קרה פה? היכן האורח ומלווהו?". רבי עקיבא איגר חמק מבין המלווים ופניו חיוורות. ממצחו נגרה הזיעה: "היכן ידידי האורח? היכן הוא הרב מליסא?", שאל בבהלה. רחש עבר בין הקהל ולפתע החל ה'חוות דעת' פוסע בין ההמון והתקרב אל רבי עקיבא איגר

המפגש המיוחד בין רבי עקיבא איגר לבין בעל ה'חוות דעת'

במו ידיהם את העגלה. מיד הצטרפו אליהם גם אחרים ומשכו את העגלה מכל הכיוונים.

לפתע הבחין רבי עקיבא איגר מחלון הכרכרה, כיצד בעלי הבתים מעירו מושכים את העגלה בעצמם, כשפיהם מלא שירה: "תנו כבוד לתורה! אשריכם ישראל!". הרהר רבי עקיבא לעצמו: "מה יפים מעשיכם, כך יאה וכך נאה לכבוד גאון גדול כמו ה'חוות דעת'. למי מגיע כבוד כזה, אם לא לבעל 'חוות דעת' שהוא גדול הדור?".

"אבל היכן אני?", המשיך לטוות את חוט מחשבותיו, "האם אני פטור

מלכבד את גאון הדור?". מיד חמק רבי עקיבא בלאט מהכרכרה, והצטרף אל המושכים את הכרכרה, כשפיו ממלמל: "תנו כבוד לתורה!". מרוב ההתלהבות והדחוק, לא הרגיש איש שהרב בעצמו הצטרף אליהם, נדמה להם כי עוד יהודי זקן מושך את מושכות העגלה.

ה'חוות דעת', אשר ישב בתוך הכרכרה שקוע במחשבותיו ולא הרגיש בכל ההמולה, התנער אף הוא פתאום והציץ מבעד לחלון הכרכרה לראות מה קול הרעש בחוץ. רק אז הבחין במה שנעשה. "אה", חשב רבי יעקב לעצמו, "הלוואי וגם אני הייתי זוכה לכבד את רבותי בכבוד כזה שבני פוזנא חולקים לרבם, הגאון רבי עקיבא

איגר, שהוא גדול הדור, עמוד התורה ויראה. הוא באמת ראוי לכבוד כזה". "אבל", ממשיך ה'חוות דעת' במחשבותיו, "מדוע שלא אצטרף גם אני אל המלווים, כאחד מאנשי פוזנא, בשעה שמכבדים את רבם בכבוד הראוי לז?". פתח את דלת הכרכרה מהצד השני, ירד לאט מהכרכרה והצטרף אל ציבור המושכים בכרכרה מצד ימין, ונבלע בקרב ההמון מבלי שירגישו בו. כך נמשך מסע המלווים, כשכולם נותנים קולם בשיר, ותהום כל הארץ לקול ההמולה עד הגיעם אל תוככי העיר פוזנא.

בהגיע השירה אל תוך העיר סמוך לבית המדרש הגדול, עמדו שם אנשים, נשים וטף, לבושים בגדי חג ממתנים לבואו של האורח הגדול. כאן יגיע המאורע החגיגי אל שיאו. כל הציבור ממתין בקוצר רוח ובנשימה עצורה לרגע המרגש בו תפתח דלת הכרכרה ושני גאוני הדור יופיעו במלוא הדרם. הרגע הגדול קרב ובא. ראשי הקהילה נגשו בהתרגשות אל דלת הכרכרה ופתחו אותה לרווחה, אך הכרכרה ריקה! איש אינו נמצא בתוכה! מיד נתעוררה בהלה: "מה קרה פה? היכן האורח ומלווהו?". הרב, רבי עקיבא איגר חמק מבין המלווים ופניו חיוורות. ממצחו נגרה הזיעה: "היכן ידידי האורח? היכן הוא הרב מליסא?", שאל בבהלה. רחש עבר בין הקהל ולפתע החל ה'חוות דעת' פוסע בין ההמון והתקרב אל רבי עקיבא איגר.

הרגשת אכזבה חלפה בציבור. זאת אומרת, שבכל הדרך העמיסו על כתפיהם במקום הסוסים, עגלה ריקה!

באותו רגע קם אחד מחשובי העדה והכריז בקול: "רבותי! אנו לא גררנו עגלה ריקה, אלא עגלה מלאה, עגלה שהיא מלאה במידות טובות. חלל המרכבה היה מלא במידות היקרות של ענווה, שפלות הרוח ואהבת תורה ללא גבול, ולכרכרה יקרה זו נרתמו גם שני גדולי הדור, עמודי התורה, הענווה והאמת של דורנו, רבינו האהוב והנערץ והגאון מליסא.

"זכינו לרתום עצמנו למרכבה עמוסה במידות יקרות ונאצליות אלו. אשרינו מה טוב חלקנו שזכינו להיות עדים למעמד מרגש זה, מעמד המורה לנו הדרך בה נלך ואת המידות אשר עלינו לדבוק בהן".

(מתוך שבת טיש פרשת בא.)

"ועבדו את ה'" (שמות י', י"א)

פעם הגיע אל רבי עקיבא איגר מכתב מרבה של ליסא, ה'חוות דעת', בו הוא מודיע לו כי הוא מתעתד להגיע לפוזנא לביקור, ובהזדמנות זו הוא רוצה להיפגש עמו. התמלא רבי עקיבא איגר שמחה, וכי מילתא זוטרתא היא? הנה עומד להגיע אורח כה מכובד, ששמו הולך לפניו מסוף העולם ועד סופו בגאונות וצדקות, ונוסף לכך גם ידידו האישי. מיד הודיע לראשי הקהילה להיות עתידים ליום הזה, שהנה עומד להגיע לעירם גאון גדול מפוסקי הדור. יש להכין קבלת פנים כראוי לגאון כמותו וכיאה לכבוד התורה ולומדיה.

גם ה'חוות דעת' עצמו התכונן לקראת נסיעה זו יותר מהרגילות, אף כי היה רגיל בנסיעות וביקורים בערים שונות, אבל לא הרי ערים אחרות כמו העיר פוזנא, מקום בו שוכן כבוד הגאון רבי עקיבא איגר, ששמו הולך מסוף העולם ועד סופו, ומלבד זאת הרי הוא גם ידידו האישי. קהילת פוזנא הכינה קבלת פנים כראוי וכיאה לכבודה של תורה. הם גם הכינו כרכרה הדורה וסגורה, רתומה לארבעה סוסים אבירים, שבה ישב האורח הנכבד ויכנס ברוב פאר אל תוך העיר. ביום המיועד לבוא האורח הגדול, צווה הגאון רבי עקיבא איגר לכל בני העיר, לצאת

בשעות הבוקר כברת דרך אל מחוץ לעיר, שם יקבלו את פני הגאון האורח, וילווחו בתופים ובמחולות עד מרכז העיר. התפלאו התלמידים: לשם מה צריכים לצאת אל מחוץ לעיר? הלא די אם נקבל את פניו בהגיעו אל העיר? "תמנהי עליכם שאתם שואלים שאלות", השיב להם, "ספר תורה חי מגיע אל עירנו ואנו נשב בחיבוק ידיים ונמתין עד שיגיע אל עירנו?". ואכן, ביום המיועד הוכרז שבתון בכל העיר, ויצאו אל מחוץ לעיר תלמידי חכמים עם סוחרים, בעלי מלאכה עם בחורים, זקנים עם נערים, ותינוקות של בית רבן עם רבותיהם. רבי עקיבא איגר עצמו התיישב אף הוא בכרכרה הדורה שהוכנה בעבור האורח, ויצא יחד עם כל הציבור לקבל את פני האורח הגדול. כאשר יצאו כברת דרך, הבחינו לפתע בכרכרה העושה דרכה אל העיר פוזנא.

מיד אזר הגאון רבי עקיבא איגר מתניו, ובכוחות עלומים קפץ מהכרכרה ורץ אל כיוון האורח. ה'חוות דעת' ירד בצעדים מתונים מעגלתו, וכל הציבור היה עד לפגישה המרגשת של שני גדולי הדור שהתחבקו בשמחה, כשדמעות של התרגשות חונקות את גרונם. רבי עקיבא הזמין את הרב מליסא שיעלה אל הכרכרה ההדורה שהוכנה בעבורו, ושניהם יחדיו התיישבו בתוך הכרכרה המקושטת שהקהילה הכינה לכבוד האורח.

כל בני העיר נתנו בשיר קולם בתופים ובמחולות, וליוו את הכרכרה אל העיר פוזנא, כאשר בראש השירה נוסעת הכרכרה ההדורה עם שני גדולי הדור בתוכה. התרגשותם של בני העיר הייתה עצומה, זכיה כל גדולה!

שני גדולי התורה שקעו מיד בשיחה בעניינים העומדים ברומו של עולם, וכל אחד חזר על החידושים שנתחדשו לו בתקופה האחרונה. כך ישבו שני הגאונים תוך שהם שקועים בדברי תורה ואינם שמים לב לכל המתרחש סביבם. פתאום נענה אחד המלווים ואמר: "האם זה יאה שנניח לסוסים הרתומים אל הכרכרה, את הכבוד הגדול להכניס את שני הגדולים הללו לעירנו?". מיד הסכימו עמו גם המלווים האחרים העומדים סביב לכרכרה שהצדק עמו. "הבה ונתיר את מוסרות הסוסים" אמרו, "ואנחנו בעצמנו נמשוך את העגלה".

אמרו ועשו. קבוצה של אנשים התירו את הסוסים מהעגלה, והתחילו למשוך

בשבת אני קונה חציל אחד, חצי ממנו אני מבשלת וחצי אני צולה, המבושל הוא במקום ה'בשר' והצלוי הוא במקום ה'דגים'

מרן הגראי"ל זצ"ל לא רצה לקבל משכורות שהיו חייבים לו

הרב ישראל ליוש

כך גם את הבטחת 'רכוש גדול' קיים 'בהם', כפי הבנתם עתה, כסף וזהב ממש.

...

על יחסם של גדולי הדורות ל'כסף', כאמצעי בלבד לעבודת ה', ולא כמטרה בפני עצמה, נוכל ללמוד מהספורים הבאים:

רבינו הגדול, מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי אהרן יהודה ליב שטינמן זצוק"ל שימש בקודש כראש ישיבה בכפר סבא, מצבה הכספי של הישיבה היה רע מאוד וכחצי שנה הוא לא קיבל משכורת, פעם אחת פגש מנהל הישיבה את הרבנית ושאל אותה איך הם מסתדרים במצב כזה בלי משכורת, היא ענתה לו שהם מצטמצמים בהוצאות, ובשבת היא קונה חציל אחד, חצי ממנו היא מבשלת וחצי היא צולה, המבושל הוא במקום ה'בשר' והצלוי הוא במקום ה'דגים', אך שמע זאת המנהל, נתן לו מעט כסף שהיה עמו על חשבון המשכורת שחייב לראש הישיבה. כאשר חזרה לביתה וספרה ע"כ לראש הישיבה, לא נחה דעתו מכך שספרה לו על הצטמצמותם וחיי הדוחק שלהם. לאחר תקופה מסוימת, כאשר הורווח קצת מצבה הכספי של הישיבה, רצה מנהל הישיבה לשלם לראש הישיבה את כל המשכורות שעדיין לא שילם לו, אלא שראש הישיבה סירב לקבל את הכסף, ואמר: 'וואס איך בין א'פועיר?' - [וכי אני פועל?], 'הרי עברה התקופה וברוך ה' הצלחנו לחיות גם ללא הכסף הזה, אינני צריך אותו כבר!'

...

'סנדקאות הרי מסוגלת לעשירות, אם כן' - נשאל מרן הסטייפלר זצ"ל - 'מדוע הרב אינו עשיר, הרי הרב הוזמן פעמים רבות לשמש כסנדק?' הצביע הסטייפלר על ארון הספרים אל עבר ספרי ה'קהילות יעקב' שזכה לחבר, ותמה: 'וכי אין זו עשירות?'

...

מסופר על רבי הלל מקולמאי זצ"ל שהיה נוהג להניח על שולחן ליל הסדר שלו את כתבי היד מחידושי התורה שחידש. כאשר נשאל לפרש מנהג זה, אמר: 'הרי נפסק בשולחן ערוך שבלייל הסדר יסדר שולחנו בכלים נאים כפי כוחו, ואלו הכלים הנאים שזכיתי בהם כפי כוחי.'

...

תלמידו של הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל הראה לו פעם את שעון הזהב שקיבל מכלתו, 'מה מחירו של השעון?' שאל אותו הרב, 'חמש מאות דולר' השיב התלמיד. רבי יחזקאל התבונן בשעון שעה ארוכה, ואמר בהתרגשות: 'עכשיו תוכל להבין את כוונת הפוסק 'טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף', מילה אחת של תורה שוה הרבה יותר מאלפי שעונים כאלו...'

'וַיִּשְׂאֵלוּ אִישׁ מֵאֵת רֵעֵהוּ וְאִשָּׁה מֵאֵת רֵעוּתָהּ כֵּלִי כֶסֶף וְכֵלֵי זָהָב' (יא ב)

נער צעיר עבד אצל בעל הבית תמורת משכורת צנועה. בסוף החודש שילם לו בעל הבית בשטרות כסף ישנים ומקומטים. הנער שאינו מבין כל כך בכסף, היה בטוח שבעל הבית מרמה אותו ומשלם לו בשטרות שאינם שוים כלום, ולכן סירב לקבל ממנו את משכורתו בשטרות אלו. בעל הבית ניסה להסביר לו שטעות היא בידו וכי השטרות הללו שווים בדיוק כמו שטרות חדשים, אך לשוא, הנער התעקש וטען לבעל הבית כי הוא עושה עמו עוול, שלאחר חודש של עבודה כל כך מאומצת מצדו, הוא משלם לו בשטרות פחותות ערך.

כאשר ראה בעה"ב כי אינו מצליח להסביר לילד שהשטרות הללו מצוינים, הוא ניסה לגייס למסע השכנוע את אביו של הנער, הוא הראה לו את השטרות, ואמר לו 'וכי שטרות אלו אינם טובים? ובנך אינו רוצה לקבל אותם!'

'נכון' - ענה לו האב 'הצדק איתך, השטרות הללו מצוינים, ואכן אם היית חייב לי את הכסף, הייתי מקבל אותם בשמחה, אבל היות ובני הוא זה שעבד אצלך, אנא ממך, שלם לו בכסף שגם הוא מבין שהוא טוב, שוה היא עבודתו שהוא יקבל עליה את מה שהוא מבין שהוא שוה, אף אם הוא טועה!'

ע"פ משל זה מיישב הגאון רבי שלמה גאנצפריד זצ"ל בספרו 'אפריון' את דברי רש"י עה"פ הנ"ל: אין נא אלא לשון בקשה, בבקשה ממך הזהירם על כך, שלא יאמר אותו צדיק אברהם, ועבדום וענו אותם קיים בהם, ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם. וכי כל רצונו של הקב"ה לקיים את הבטחתו לאברהם, שעם ישראל יצאו ברכוש גדול, הוא רק כדי שלא יאמר אברהם שאינו מקיים את הבטחתו, וכי עצם ההבטחה אינה מחייבת את קיומה? והוא מיישב כך: בהבטחת הקב"ה לאברהם אבינו 'ואחרי כן יצאו ברכוש גדול', לא היתה כוונתו לרכוש גדול בדמות כסף וזהב, אלא לתורה ומצוות, זהו הרכוש הגדול, שהם עומדים לקבל במעמד הר סיני. אך בני ישראל לפי מצבם באותם ימים שהיו שקועים בעבודת פרך במצרים, לא השיגו הבנה זו שתורה ומצוות הם רכוש גדול, והבינו כפשוטו שהכוונה לכסף וזהב, ולכן יטען אברהם אבינו כשם שאת עבודת הפרך קיימת 'בהם', היינו כפי הבנתם,

<< המשך מעמוד 13

והעצה הטובה ביותר, היא להישמר ולהיזהר מלהסיח דעת ולדבר דברים בטלים כשהתפילין לראשינו. הרי עברתי את השואה האיומה, סבלתי מרוות ועברה עליי כל צרה אפשרית. אם החזקתי מעמד - זה רק בזכות שהקפדתי כל ימי שלא לשוחח עם תפילין, ולכן התפילין שמרו עלי לאורך כל השנים!'. הנכד הודה לסבו על העצה, וכבר המתין לפגוש בו שנית ביום המחר ולספר לו כיצד קיים אותה... אלא שביום המחרת, בכ"ח באדר תשל"ד, הסתלק הסבא לגנזי מרומים, ועצתו נותרה כצוואה שנתן בימוי האחרון... כל ימיו הקפיד הרב זילבר לא לשוחח בתפילין, ובזכות זאת התפילין שמרו עליו. ובטרם הסתלק מהעולם - נתנו לו משמים את הזכות להעביר את המסר הזה לדור אחרון: יהודים יקרים! התפילין יקרות כל כך. ככל שניזהר מלדבר ולשוחח, להקל ראש ולהסיח דעת כשהן לראשינו, נזכה לשמירה צמודה לכל החיים!

(מתוך הספר 'פניני פרשת השבוע' הרב קובלסקי)

מאביו שזכה לדור ישרים מבורך, ולהקים בית חינוך גדול לבנות בארה"ב, בו שב וסיפר על האימה שאחזה בו כשהניח תפילין, ועד שהבין כי התפילין הן שהצילו אותו בגיא צלמוות... כי מי שמסוגל לא לעצום עין בלילה כדי לזכות להניח מחר תפילין בשלום - אין כל פלא שהתפילין הגנו עליו וזיכו אותו לצאת מאפילה לאורה. ככל שנשמור על התפילין בקדושה הראויה, התפילין ישמרו עלינו.

צוואה ביום שלפני...

בין דמויות יהוד מהדור הקודם, נמנה הרה"ח רבי יצחק זילבר זצ"ל, שהתגורר בקרית צאנז בנתניה, ונודע כאדם שיראתו קדמה לחכמתו. למרות כוס התרעלה ששתה בשנות השואה האיומה, נותר נאמן ודבוק בדרכו היהודית. כשהיה כבר אדם מבוגר, כבן שמונים, פנה אליו נכדו בשאלה: 'סבא! מחפש אני עצה טובה, סגולה מעניינת להתחזקות ולשמירה. מה תציע לי לעשות?'. השיב הסב: 'דע לך בני, כי מניסיוני האישי - הסגולה

מצה שנאפתה מחום השמש האם יוצאים בה ידי חובה?

"ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עגת..." (שמות י"ב, ל"ט)
 בני ישראל יוצאים ממצרים עם עיסות של בצק, ונאמר בתורה שהם 'אפו' את הבצק, רק שלא נזכר באיזו צורה אפו זאת. בתרגום יונתן מתרגם את הפסוק כך: "והו קטעין מן לישא דאפיקו ממצרים, וסדרין על רישהון ומתאפי להון מחומתא דשימשא חרירן פטירן ארום לא חמיע וכו".
 מבואר בדבריו ששמו את הבצק על ראשם, והבצק נאפה מחום השמש. וכן ייסד בעל הפיוטים, ביוצר לשבת הגדול הגדול בפיוט 'יוצאי חפזון ספקם מזון' וז"ל: 'קיסוף העיסה בחררה קמוצה, רצופה בראשיהם שלא חומצה, שמש שזפתה ואכלוה מצה'.

אולם מהרמב"ן ומהאבן עזרא נראה שלא למדו כן, שכתבו שלא אפו את הבצק בדרך ואפו זאת רק בהגיעם לסוכות. ע"פ דבריו המחודשים של התרגום יונתן, מביא בס' ברכת אברהם (על הגדש"פ עמ' כד) טעם למנהג לעשות את המצות עגולות, שכן הייתה צורת המצות הראשונות של עם ישראל, שהיו כצורת ראשי אבותינו שעגולים הם.

בדרך אמונה (להגרו"ק שליט"א על הרמב"ם הל' בכורים פ"ו הי"ב) הקשה על דברי התרגום יונתן, מדברי הרמב"ם שם, שפסק שעיסה הנאפית בחמה פטורה מן החלה, שאינה קרויה 'לחם' ואין מברכין עליה 'המוציא', וא"כ כיצד יוצאים בזה ידי חובת מצה?

תירץ שם ע"פ הגמ' (בבא בתרא פד.), שהשמש מאדימה בבוקר כי חולפת ליד פתח הגיהנום ומקבלת את צבעה מאור האש שנמצאת שם, ובגמ' (שבת לט.) אמרי' שחמי טבריה נחשבים לחמי האור משום שעוברים על פתח הגיהנום, רואים מכל זה שאש הגיהנום הוא אש ממש. והנה יציאת מצרים הרי הייתה עם שחר, כמ"ש בגמ' (ברכות ט.) וא"כ י"ל שעיסה הנאפית בחום השמש עם שחר דינה כנאפית באש, וחייבת בחלה, וברכתה 'המוציא' ויוצאים בה ידי חובת מצה.

מה המקור לנוהגים לאכול חמץ מיד במוצאי פסח?

"כראשון בארבעה עשר יום להדיש בקרב תאכלו מצת" (שמות י"ב, י"ח)
 בס' מועדים וזמנים (להגר"מ שטרנבוך ח"ח סי' רס"ז), כ' שהראה לו ה'בית ישראל' זצ"ל ראייה לנוהגים לאכול חמץ מיד במוצאי פסח (עי' במעשה רב קפ"א שהגר"א היה מבדיל על שכר שקנה מנכרי ועי"ש הטעם להראות שאכלנו מצות בגלל ציוי ה'), ממש"כ כאן בתרגום יונתן בן עוזיאל: "בניסן בארביסר יומין לירחא תכסון ית פסחא וברמשא דחמסר תיכלון פטירי עד יומא דעשרין וחד לירחא ברמשא דעשרין ותרין תיכלון חמיע".
 ועי' בפסקי תשובות (תצא, א) שמביא שיטות שנהגו הפוך.

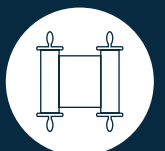
מדוע עושים את המצות עגולות?

"ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עגת..." (שמות י"ב, ל"ט)
 בשו"ת 'יהודה יעלה' (למהר"י אסאד סי' קנ"ז), כ' שהמקור לעשיית המצות בצורת עיגול, הוא ע"פ מה שנאמר "עוגות מצות", ועוגות זה עיגולים כפי שמפרש רש"י בתענית (יט. ד"ה עג עוגה ועמד בתוכה) לגבי חוני המעגל. וכ' שם שהטעם מדוע התורה הדגישה כן שהיו המצות עגולות, לומר שגם צורתן העגולה של המצות הייתה מפני שיצאו בחיפזון ממצרים, ולא היה להם זמן לצור צורה. וכ' שם טעם נוסף לצורת העיגול בעשיית המצות, מפני שמצה היא לחם עוני ובא העיגול לרמז שהעניות והעשירות גלגל שחוזר בעולם.
 ומביא טעם נוסף, שכידוע תשעה באב חל תמיד באותו יום בשבוע שבו חל יו"ט ראשון של פסח, ולכן נהגו לאכול ביצה שהיא עגולה בליל פסח, כדרך האבלים שאוכלים דברים עגולים, וא"כ זה המקור למנהג לעשות מצה עגולה.

- מהיכן מצאו המצרים עוז בנפשם שלא להכניס את בהמותיהם לפני מכת הברד?
- מכת חושך - האם הייתה מכה גם עבור ישראל?
- מהו סוד ההבטחה "אחרי כן יצאו ברכוש גדול"?
- מדוע הסתיר משה את זמן מכת בכורות ממצרים?

השאלות בפרשת השבוע

איך מגיעים מניו יורק לירושלים תוך שעה קלה?

וַיִּסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מֵרַעְמֶסֶס סְתָהּ כְּשֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף רִגְלִי" (שמות י"ב, ל"ז)
וכתב רש"י שמרעמסס לסוכות היו ק"כ מיל ובאו שם תוך שעה, שנאמר
וְאִשָּׁא אֶתְכֶם עַל כַּנְפֵי נְשָׁרִים."

הפסוק שמביא רש"י "ואשא אתכם וכו'", הוא להלן בפ' יתרו (י"ט, ד')
שהקב"ה אומר לישראל לפני מתן תורה: "אַתֶּם רְאִיתֶם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְמִצְרַיִם
וְאִשָּׁא אֶתְכֶם עַל כַּנְפֵי נְשָׁרִים..."

בתרגום יונתן שם כתב כך: "וטענית יתכון על עננין הן כעל גדפי נשרין מן
פלוסין, ואובילית יתכון לאתר בית מקדשא, למעבד תמן פסחא, ובההוא
ליליא אתיבת יתכון לפילוסין". והביאור, שהקב"ה אומר לישראל שבלי
יציאת מצרים הטעין אותם מרעמסס על עננים כמו על כנפי נשרים, והוביל
אותם לבית המקדש לעשות את קרבן פסח, ובאותו לילה החזיר אותם
לרעמסס.

ולכאור' יוצא כאן דבר חידוש, שמשה רבינו היה בארץ ישראל, שהרי הגיע
יחד עם כל ישראל למקום המקדש. ובגמ' פסחים (ק"ט): מובא שלעתיד
לבוא, בסעודת הצדיקים, משה לא ירצה לעשות זימון, משום שלא היה בארץ
ישראל, יש לדייק שם את הלשון "איני מברך שלא זכיתי ליכנס לארץ ישראל
לא בחיי ולא במותי", שאמנם הוא היה בארץ ישראל, אבל לא נכנס כדרך
הנכנסים בצורה טבעית.

נשיאת הקב"ה את ישראל על עננים אינה רק דבר ששייך לעבר, אלא אף
לעתיד לבוא יתקיים זאת, כמו שמצאנו במדרש (פסיקתא רבתי א' אות ג')
על הפסוק (ישעיה ס"ו, כ"ג) "וְהָיָה מִדֵּי חֹדֶשׁ בְּחֹדְשׁוֹ וּמִדֵּי שָׁבַת בְּשַׁבְתּוֹ יָבֹא
כָּל בְּשָׂר לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְפָנָיו..."

ומקשה המדרש איך אפשר שיבוא כל בשר לירושלים בכל חודש ובכל שבת מסוף העולם? אלא שהעבים באים וטוענים אותם, ומביאים אותם לירושלים והם מתפללים שם בבוקר. ואם אירע ר"ח להיות בשבת, באים שני פעמים, אחד של שבת ואחד של ר"ח, העבים טוענים אותם בהשכמה ומביאים אותם לירושלים והם מתפללים שם בבוקר, והם טוענים אותם לבתיהם, ובמנחה העבים טוענים אותם לירושלים ומתפללים שם.

בס' פני מלך' (מועדים פסח עמ' רמט) מביא את הפסיקתא הנ"ל,

ומציין על זה דבר מעניין, את תשובתו של הגר"מ פיינשטיין זצ"ל בענין תיקון עירוב בברוקלין (שו"ת אגרות משה או"ח סי' קלח קלט), תשובה שנכתבה כולה על שני סימניה וששת ענפיה בערב חג השבועות תשי"ב. שם בסופה הוא מברך את השואל בזה"ל: "והנני ידידו מוקירו בלב ונפש, ומברכו בחג שמח ובקבלת תורה בלב שלם, ולזכות בחג הבא עלינו לטובה לקיים מצות ראייה, חגיגה ושמחה בבית הבחירה, שיבנה במהרה ע"י הגואל צדק" ע"כ.

והנה איך אפשר שהנמצא בערב שבועות בניו יורק, יהא בבית הבחירה בתוך שעות לקיים ראייה וחגיגה, אם לא שעל ענן יעוף מדי שבת בשבתו ומדי רגל ורגל...

האם ראוי לאחר את זמן הברית, כדי לחכות לאדם גדול שיכונד בסנדקאות?

"וְכִי יִגְדַר אֶתְךָ גֵר וְעָשָׂה פֶסַח לְה' הַמּוֹל לֹךְ כָּל זָכָר" (שמות י"ב, מ"ח)
רבי לייבלה אייגר היה מאחר לברית מילה בגלל איחור תפילתו, ובשעתו
עורר הדבר רעש גדול, והיו מהגדולים שהצדיקו שיטתו, אשר עליהם נמנו
בעל חידושי הרי"ם וכן רבי צדוק הכהן מלובלין ז"ע.

אף שאר בשרו, רבה של קראקא, רבי שמעון סופר זצ"ל, אף שלא נמנה על דגל החסידות עמד לצדו (במכתבו הנדפס באגרות סופרים מדור רבי שמעון סיפר סי' כב כג), וכתב שם שאם זה משום כבודו של אדם חשוב, מותר לוותר על זריזין מקדימין למצוות.

בתשובתו הצביע על מדרש במדבר רבה (פרשה יא, ג), העוסק בענין מילת ישראל במצרים בערב פסח, שכך נאמר: 'מי מלן, ר' ברכיה תני ליה בשם רשב"י משה מוהל ואהרן פורע ויהושע משקה'.

ונשאלת השאלה, מפני מה עסקו בכך רק משה ואהרן ויהושע, הלא כדי למול ששים רבוא נדרש זמן רב חדשים רבים, ומפני מה, איפוא, לא נעזרו בשבט לוי, שעל ידי כך היה בידם לקיים את המצוה בזריזות ולסיים את המילה בהקדם. מוכח מכאן שאפשר להשהות את המילה כדי שתיעשה ע"י צדיקים.

ובספר 'הדור והתקופה' (לרבי אליקים שלזינגר עמ' קצג) מביא, שאמר פעם ראייה זאת לפני הרב מבריסק זצ"ל ולא קיבל את הדברים, והשיב לו שהרי בפסח מצרים היה מדובר בהוראת שעה ומלו בלילה, ועוד שהרי הספיקו כולם לאכול קרבן פסח הנאכל רק עד חצות, ועוד שאין להביא ראייה מזריזותו של משה שמובא בחז"ל שכתב י"ג ספרי תורה ביום אחד.

קבל את הגיליון ישירות למייל

<<< שלח מייל: >>>

dirshu@dirshu.co.il

מדוע נקראת הברכה 'מעין שלוש' אע"פ שיש בה מעין ארבע? ומדוע מברכים גם על 'העץ' עצמו, ולא מספיק שאומר "על פרי העץ"?

דינים וטעמים לברכת 'מעין שלוש'

הטעם שמברכים גם על "העץ" עצמו, ולא מספיק שאומר 'על פרי העץ' כמו בברכה שלפניה, ועוד שהרי אילן סרק הוא גם עץ, כיון שבעץ עצמו יש כוח הפרי תמיד, ולכן מוציא פירות תמיד בלי זריעה מחדש בכל שנה כמו ירקות ותבואה, וזו תועלת לאדם שא"צ לעבדו ולשמרו בכל עת כתבואת השדה, לכן תיקנו לברך על 'העץ' עצמו ביחוד מחמת מעלתו. ובחתימה סגי שאמר "על הארץ ועל הפירות", שזה עיקר הברכה ואין להאריך בחתימה כ"כ (סידור צילוח דאברהם ברכה מעין ג ויעשה אברהם).

"על הגפן ופרי הגפן"

על היין הוא אומר "על הגפן ופרי הגפן", והטעם: כיון שהיא קובע ברכה לעצמו לפני השתיה משום חביבותו, הוא קובע גם לאחריו (תוס ברכות מד, א ד"ה על העץ).

חתימת "על הארץ ועל הגפן": אין לומר 'על הגפן ועל פרי הגפן' משום שכמו שבחתימה על חמשת מיני דגן ובחתימת הפירות אומרים "על הארץ" ומוסיפים "על המחיה" או "על הפירות", כך ביין חותמים "על הארץ" ומוסיפים "על הגפן", ויש שינוי בין יין לפירות, שבפירות מזכירים את הפרי בכללותו, ובין מזכירים את שם הפרי שמוציא יין (תלמידי רבינו יונה ברכות מד, א ד"ה וכן, ריטב"א שם ד"ה אלא).
"לאכול מפריה ולשבועה מטובה"

בטור (רח) כתב כן בשם הסמ"ג (סימן קנא) ובה"ג "ויש אומרים שאין לאמרו משום שאין לחמוד הארץ בשביל פריה וטובה, אלא כדי לקיים את המצוות התלויות בה", וסיים שהרא"ש לא היה אומר.

הטעם שאנו אומרים זאת: כיון שקדושת הארץ משפיעה גם על הגידולים היונקים מאדמתה, וכשאנו אוכלים גידולים אלו אנו ניזונים מקדושתה וממילא כוונתנו היא שנזכה לאכול מפריה, כי על ידי זה נזכה להתקדש בקדושתה, וזה מה שאנו מבקשים סיום הברכה: "ונברך עליה בקדושה ובטהרה", דהיינו שעל ידי שנאכל מפריה נזכה לקדושה ולטהרה (ב"ח רח ד"ה וכתב בספר).

טעם אחר: "לאכול מפריה" הכוונה לפירות מעשר שני שנאכלים בירושלים [משום דקשה בנוסח הברכה שאומרים "ובנה ירושלים.. ונאכל מפריה" והרי ק"ל (מרובה פב, ב) שאין נוטעים גינות בירושלים מפני קדושתה ואיך יתכן לאכול מפריה, אלא הכוונה היא לאכילת פירות מעשר שני, שנאכלים רק בירושלים ונחשבים לפירות ירושלים, כיון ששם מקום אכילתם]. ולפי זה מובן שהכוונה בברכה "לאכול מטובה" אין כוונתנו לחמוד את הארץ בשביל הפירות, אלא הכוונה לזכות בבניין ירושלים ולאכול מפירות מעשר שני בירושלים (משמר הלוויים סימן מד בשם מרן הגר"י, הגדה של פסח מבית לוי).

"ועל מזבחך ועל היכלך"

הטעם שמוזכרים את המקדש והמזבח: לפי שדוד ושלמה תקנו ברכת ר'חם נא, דוד תיקן "על ישראל עמך ועל ירושלים עירך", ושלמה תיקן "על הבית הגדול והקדוש", א"כ בקשת המקדש הוא מעיקר תקנת הברכה, ולכן צריך לאמרו במעין שלוש (סידור צלוח דאברהם מעין שלוש ויעש אברהם).

ושמחנו \ וזכרנו ביום חג פלוני הזה

הנוסח ברוב בסידורים הוא: "ושמחנו ביום חג פלוני" (טור רח, אבודרהם

משך בעמוד הבא <<<

ברכה אחרונה - מעין שלוש

"א"ר יעקב בן אידי א"ר חנינא, כל שהוא מחמשת המינין בתחילה מברך עליו במ"מ ולבסוף ברכה אחת מעין שלוש אמר רבה בר מרי אריב"ל כל שהוא משבעת המינים בתחילה מברך בורא פרי העץ ולבסוף ברכה אחת מעין שלוש..." (ברכות מד, א).

על מה מברכים מעין שלוש

מברכים על חמשה מינים שהם: גפן תאנה רימון זית ודבש [דבש של תורה הוא תמר].

והטעם: מפני חשיבותם שנשתבחה בהם ארץ ישראל, דכתיב: "ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה" וכו', קבעו להם ברכה חשובה בפני עצמם (ברכות מד, א, טור רח א). ואע"פ שז' מינים אלו גדלים גם בחו"ל, מ"מ בחו"ל לא נמצאים כל הז' מינים במדינה אחת משא"כ בא"י שנמצאים בה כל הז' מינים (לק"ט ח"ב נה).

מאכל מחמשת מיני דגן: מברך על מאכל שנעשה מאחד מחמשת מיני דגן - ואינו לחם, והטעם: לפי שהם ג"כ חשובים שנשתבחה בהם א"י [ואע"פ שבפסוק של שבעת המינים (דברים ח', ח') כתוב "חיתה

ושעורה" מבואר בגמרא (פסחים לה, א) שכוסמין הם ממין חטים ושכולת שועל ושיפון היא ממין שעורים], ועוד לפי שיש להם מעלה שעליהם יחיה האדם (טור רח א).

הטעם שנקראת 'ברכה מעין שלוש' לפי שהיא מעין ג' ברכות של ברכת המזון, "על המחיה" או הגפן או העץ כעין "ברכת הזן", "על ארץ חמדה" כעין ברכת "הארץ", "רחם" מעין ברכת "בונה ירושלים", "כי אתה ה' טוב ומטיב" כעין ברכת "הטוב והמטיב" (טור רח ח).

הטעם שנקראת 'מעין שלוש' אע"פ שיש בה מעין ארבע: לפי שאין קוראים אותה אלא ע"ש ג' ברכות שמהתורה, וברכת הטוב והמטיב חכמים תיקנוה (רבינו יונה, טור רח ח).

ברכה זו מדאורייתא או מדרבנן

יש אומרים: דחייב ברכה זו הוא מדאורייתא כברכת המזון מדכתיב (דברים ח', י'): "ואכלת ושבעת וברכת", ופסוק זה מוסב על כל שבעת המינים האמורים למעלה (פסוק ח'): "ארץ חטיה ושעורה גפן וכו'" (ברכות מד, א, רשב"א כיצד מברכים לה, א ד"ה הרי, רא"ש כיצד מברכים סימן טז, משנ"ב רח ס"ק נ).

ויש אומרים: שאינו אלא מדרבנן, וברכת" האמור בתורה אינו מוסב על הפסוק שלפניו אלא על הפסוק (דברים ח', ט'): "ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם" (ברכות שם).

לדינא מי שאכל כדי שביעה מפרות או מתבשיל של ז' המינים, ונסתפק לו אם בירך אחריו, יאכל עוד מאותו המין שיעור כזית ויברך אחריו ויצא ידי הספק (משנ"ב רט ס"ק י).

בנוסח הברכה:

"על העץ ועל פרי העץ"

קודמת בפסוקים, ואחר כך יין לפי שיש לו גם ברכה פרטית (משנ"ב רח ס"ק).

הטעם שאינו נחשב שמסיים בשתיים "על הארץ ועל פירותיה" וקי"ל שאין חותמים בשתיים: לפי שמשבח את ה' על שנתן לנו את הארץ שמוציאה את המחיה והפירות (טור רח יב, משנ"ב שם ס"ק נג).

הטעם שברכה אחרונה חותמים בב' מינים, וברכה ראשונה אין מברכים על שני מינים: לפי שברכה ראשונה מחמת קיצורה נחשבת כחתימה, ואין חותמים בשתיים, ועוד שאם עושים כן יהיה הפסק בין הברכה לטעימה, אבל בברכה אחרונה לא שייך הפסק, ואף שיכול לטעום משניהם יחד [ולא יהיה הפסק] מ"מ תקנת חכמים שיתחלקו בברכה (חזו"א או"ח סימן לד ס"ק ז).

"כי אתה ה' טוב ומיטיב ונודה לך על הארץ"

הטעם שמסיים "על הארץ" ולא מסיים "על האדמה" [כברכת הירקות 'בורא פרי האדמה'], משום ד'אדמה' משמע על הקרקע ו'ארץ' משמע ארץ ישראל, ובברכת מעין שלוש מדברים על א"י ולכן מסיימים "על הארץ" (ערוה"ש רג א).

בדיניו: שכח ולא הזכיר ארץ בדיעבד יצא (משנ"ב רח ס"ק נא).

הטעם שאין חותמים "ועל ירושלים": כיון שאין חותמים בשתיים (חזו"א לד ס"ק יח).

"על המחיה ועל הכלכלה": במשנ"ב ובשעה"צ (רח ס"ק י, ב"י רח) לא מובא שאומרים "ועל הכלכלה", והטעם: לפי שאין חותמים בשתיים (חיי אדם כלל נ אות ג). וכן מובא שהחזו"א לא היה מסיים "ועל הכלכלה" (אורחות רבינו או"ח ח"ב צב, דינים והנהגות להחזו"א).

ויש אומרים: שמסיימים על הכלכלה (רשב"א ברכות מד, א ד"ה רב חסדא, טור רח, האגור סימן רעח, קשו"ע נא ח). והטעם שאינו נחשב כמסיים בשתיים: כי 'מחיה' ו'כלכלה' ענין אחד הוא (רבי יוסף שאול נאטנזון בהגהתיו).

עצה לצאת ידי ב' השיטות: בכדי לצאת ידי שתי השיטות יש שאומרים: "על המחיה ועל הכלכלה מחלוקת", ויש אומרים בשונה "ועל הכלכלה יש דעות שלא לומר" (מנהג ישראל תורה ר"ח ב).

ומובא באורחות רבינו, שאחד חתם לפני החזו"א בהאי לישנא "ועל הכלכלה לא צריך לומר", ואמר לו אם לא צריך לומר למה אתה אומר? (או"ח ח"ב צב)

יש שאומרים שאין לומר כן, דא"כ הווי הפסק לאמן שעל הברכה (תרו"ס לז).

ברכת בורא מיני מזונות) ובב"י הביא בשם התשב"ץ דהנוסח הוא "וזכרנו לטובה ביום חג פלוני" (וכ"כ המג"א רח ס"ק יח משנ"ב שם ס"ק נח).

ביאור שינוי הנוסחאות, שנחלקו אם הזכרת מעין המאורע בברכת מעין שלוש היא כנגד הזכרת מעין המאורע שבברכת המזון, או דהזכרה במעין ג' היא כנגד הברכה שתקנו אחר "ובנה ירושלים" [למי ששכח להזכיר מעין שלוש], דברכה מעין שלוש נתקנה כנגד ברכות ולא כנגד הזכרה גרידא.

לפ"ז הטעם לנוסח "וזכרנו", לפי שבנוסח של "יעלה ויבוא" לא מובא כלל נוסח של שמחה, ונמצא דנוסח "ושמחנו" אינו תואם ליעלה ויבוא, ורק נוסח "וזכרנו לטובה" תואם לנוסח שאומרים "וזכרנו בו לטובה".

ביאור הטעם לשיטות שאומרים "ושמחנו": משום שהזכרה זו היא כנגד נוסח הברכה כששכח ולא אמר יעלה ויבוא [ולכן היא נאמרת אחר 'ובנה ירושלים'] ולא כנגד "יעלה ויבוא" כמו שיתבאר בהמשך, ובנוסח הברכה כששכח "יעלה ויבוא" אומרים "אשר נתן ימים טובים... לששון ולשמחה את יום חג פלוני הזה" הרי שמזכירים "שמחה". וא"ש נוסח הטור "ושמחנו ביום חג פלוני הזה" (הגרשז"א הליכות שלמה מועדים פסח, מנחת יצחק או"ח הלכות ברכות סימן רח).

סיום הברכה (שו"ע רח י)

האוכל מפירות א": חותם "על הארץ ועל פירותיה", ועל הגפן "על הארץ ופרי גפנה", והטעם: לפי שמשבח לה' יתברך על שנתן לנו את הארץ שמוציאה אותן פירות (ברכות מד, א, משנ"ב רח ס"ק נג). והיכן אומר זאת - קודם שאומר "כי אתה ה' טוב ומיטיב".

פירות חו"ל חותם "על הארץ ועל הפירות" ועל יין מסיים "על הארץ ופרי הגפן" (שו"ע רח י), והטעם: לפי שלא יכול לומר ופירותיה כיון שאינם מפירות ארץ ישראל (ברכות שם, משנ"ב רח ס"ק נב). אוכל בחו"ל פירות א"י מסיים ג"כ "על פרותיה" (שו"ע רח י).

סיום הברכה: "נודה לך על הארץ"

כשאוכל פירות מסיים "ועל הפירות", ועל היין מסיים "על הארץ ועל היין", והטעם: כדי שיהיה מעין החתימה סמוך לחתימה (טור רח ח).

חתימת הברכה

בדיניו: אכל פירות משבעת המינים, ואכל מיני מזונות ושתה יין יכלול הכל בברכה אחת ויקדים קודם "על המחיה" ואחר כך "על הגפן" ולבסוף "על פרותיה" (טושו"ע רח יב).

הטעם שמקדים 'מזונות', לפי שברכת 'מזונות' היא חשובה ומבוארת, וגם

חדש בקו השיעורים של 'דרשו':

שני שיעורים יומיים באידיש לפי סדר 'הדף היומי בהלכה'

הג"ר אליהו אורנשטיין, הנמסר על פי סדר 'הדף היומי' על הש"ס הבבלי, וזוכה גם הוא לעשרות אלפי האזנות מדי יום, בשל סגנונו המיוחד, והעובדה שהשיעורים נמסרים בתמצות, תוך הסבר קצר וענייני על כל פרט ועל כל מילה מדברי הגמרא. בקו ניתן להאזין גם לתוכנית היומית המיוחדת של הג"ר אברהם פוקס, הזוכה גם היא להיענות נרחבת מצד המתקשרים לקו.

ההאזנה לקו השיעורים של 'דרשו' מתאפשרת לכל החפץ בכך, בעלות של שיחת טלפון רגילה, ובשיחה מטלפון סולארי היא בדרך כלל חינמית, בהתאם לתוכנית ולמסלול של הטלפון ממנו מתבצעת ההתקשרות.

להאזנה לשיעורים החדשים והוותיקים, כולל האזנה לשיעורים מהעבר, ניתן להתקשר לקו השיעורים במספר

077-2222-666

בשורה מיוחדת לדבורי אידיש: קו השיעורים של 'דרשו', מרחיב את פעילותו, ומצרף לשיעורים הקיימים, שני שיעורים יומיים נוספים, הנמסרים באידיש, לפי סדר הלימוד של 'הדף היומי בהלכה'.

השיעורים נמסרים בשפה עשירה, בתמצות ובבהירות, כדי שהמאזינים יוכלו להספיק בדקות אחדות את הלימוד של הדף היומי בהלכה, עם כל פסקיהם של גדולי האחרונים בנושאים ההלכתיים השונים הנלמדים באותו היום.

שני השיעורים החדשים נמסרים מדי יום מפי הג"ר מרדכי לשמה פריינד, ראש כולל בבאיאן, והג"ר אפרים סגל, מו"ץ בק"ק קרלין סטולין.

כאמור מצטרפים השיעורים הללו לשיעורו הוותיק של הגאון רבי אריה זילברשטיין, שזוכה לתפוצה רחבה ולאדהה רבה בקרב המאזינים הקבועים, ונמסר גם הוא על פי סדר הלימוד של 'הדף היומי בהלכה', וכן לשיעורו המיוחד של

ארגון 'אחינו' ו'דרו' מתנות לל

מתנה בשווי 320 ש"ח
 מסלול מס' **1**

סט 'משנה ברורה' מהודר 'דרשו'

בנוסף קבל כרטיס להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח

בתרומה ע"ס 20 ש"ח לחודש 12X חודשים סה"כ 240 ש"ח

מתנה בשווי 700 ש"ח
 מסלול מס' **7**

סט 'משנה ברורה' מהודר 'דרשו' + גביע יוקרתי מְכָסֵף

בנוסף קבל 'חמשה חומשי תורה' כרך אחד 'דרשו' + סט 'חפץ חיים' + הספר החדש 'מועד לדוד'

+ כף הגשה לעוגה מְכָסֵף + סכין לחלות מְכָסֵף

+ 7 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח

בתרומה ע"ס 35 ש"ח לחודש 20X חודשים סה"כ 700 ש"ח

להשתתפות וקבלת המתנות מוקד

דרשו מעניקים לך אגרות

מטנה בשווי 514 ש"ח
מסלול מס' 3

סט 'משנה ברורה' מהודר 'דרשו' + ספר 'חפץ חיים' + סט 'דרש דוד'

בנוסף קבל סכין לחלות מכסף
2 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח
בתרומה ע"ס 20 ש"ח לחודש 18X חודשים סה"כ 360 ש"ח

מטנה בשווי 594 ש"ח
מסלול מס' 5

'חמשה חומשי תורה' כרך אחד 'דרשו' + כף הגשה לעוגה מכסף

בנוסף קבל סכין לחלות מכסף
5 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח
בתרומה ע"ס 20 ש"ח לחודש 18X חודשים סה"כ 360 ש"ח

מס' 7
1.052 ש"ח

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

קו השיעורים של 'דרשו' מתחדש עבורכם!

חדש!

שני שיעורי 'דף היומי בהלכה'
באידיש ובצרפתית - **שלוחה 1/3**

חדש!

לשמוע את הניח היומי 'הפותח בכל יום'. תכנית יומית בענייני דיומא משולבת עם:
הלכה יומית, סיפורי צדיקים, פינת התחזקות ועוד... **בהגשת הרב אברהם פוקס - שלוחה 3**

חדש!

האזנתם לשיעור ב'דף היומי בהלכה' ויש לכם שאלה? -
הקישו 8 ותועברו לשיחה עם רב שישמח לענות לשאלותיכם

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

חייגו: **077-2222-666** א ***4992**

מה לעשות כשבא עובד לבית ומבקש לשתות וידוע שלא יברך? והאם מותר למכור בחנות לאנשים שלא יברכו?

כתב המל"מ (פ"ד ממלוה ה"ב), בשם ה'פני משה', שלוהו בריבית באופן שאם לא ילווה ימצא המלווה אדם אחר להלוות לו בריבית, אינו עובר באיסור 'לפני עיוור', כיוון שבלעדיו ג"כ היה עושה איסור (אכן אסור משום 'לא תשיך לאחיק'), והמל"מ נחלק עליו וכתב שדווקא כשיכול לעשות את האיסור לבד, אז יוצא שאינו מכשילו, אבל אם מוכרח שמישהו יעזור לו, הרי כל מי שמזמן לו את האיסור, עובר על 'לפני עיוור', ומה שאם הוא לא ייתן לו יהיה אחר שייתן לו? הרי אותו אחר יעבור ב'לפני עיוור'! ורק באופן שיש גוי שיכול לתת לו, בזה אם הישראל ייתן לו - לא יהיה 'לפני עיוור', כיון שגם בלעדיו יעשה איסור בעזרת גוי, שאינו מצווה ב'לפני עיוור'.

והדבר נוגע בהרבה אופנים, האם יש איסור תורה של 'לפני עיוור' כשיכול להשיג ע"י אחר? מיהו יש איסור דרבנן של מסייע לעוברי עבירה, וכפי שנתבאר דעות הרמ"א והש"ך.

ויש בזה מחלוקת באחרונים כיצד להכריע, אם כה'פני משה' או כהמל"מ. ה'ברכי יוסף' (ח"מ סי' ס' אות נ') כתב שהסברא ברורה כהמל"מ, ולומר שאין בזה 'לפני עיוור' זה היפך הסברא. לעומת זאת הכתב סופר (יו"ד סי' פ"ג) כתב להכריע כה'פני משה', וכתב שלא מובנת הסברא, במה שהאחר עובר ג"כ על 'לפני עיוור', סוף סוף גם בלעדיו ייכשל באיסור. ולמעשה ה'חכמת אדם' (כלל ק"ל אות ב') פסק כהמל"מ, וכן נקט לעיקר הגר"ש אלישיב זצ"ל בקובץ תשובות (ח"א סי' כ'), וכן מורה ובא מו"ר הגרמ"ש קליין שליט"א, ואמר לי: הגע עצמך, ששני אנשים יפתחו חנות לממכר בשר חזיר רח"ל, וכי יעלה על הדעת שלא יעברו ב'לפני עיוור', כי כל אחד יאמר שבלעדיו יקנה אצל חברו, ודאי ששניהם עוברים באיסור לכל אחד שקונה אצלם!

עצת הגר"א גנוחובסקי זצ"ל להגיש אוכל למומר

עתה נשוב לבאר את העולה מתוך הדברים, כשאדם בא להתארח יש איסור להושיט לו אוכל כשלא יברך, וכן עובד מומר אסור להושיט לו שתייה, שהרי אם לא יושיט לו לא יוכל לקחת לבד. והעצה בזה לומר לו בעדינות אם רוצה לברך. ושמעתי הנהגת הגאון ר' אברהם גנוחובסקי זצוק"ל, שכשבא אליו עובד חילוני מזג לו שתייה, ויחד אתו לקח גם הוא כוס שתייה וברך בקול להוציא את העובד ידי חובה. אחז דרכו את אברהם אבינו ע"ה, שהאכיל את האורחים וזיכה אותם בברכה.

חנות לממכר מזון

יש שאלה האם למכור לאנשים שלא יברכו? ובמשנ"ב הוצאת 'דרשו' סימן קס"ט, מובאת הוראת החזו"א לתלות שלט בחנות שיש לברך ואף אם לא ברור שישמעו לו - מותר למכור.

וזה העצה היעוצה בשמחות שמזמינים אנשים שלא מברכים, להניח בשולחנות ברכונים, או לברך בפניהם בקול.

כתבנו את עיקרי הדינים ובמקרים מורכבים שקשה להורות להם לברך, וקשה להימנע מלתת להם אוכל, יש כמה צדדים בפוסקים בשעת הדחק, ויש לעשות שאלת חכם.

ע"ז דף ו: כתבו הפוסקים שאסור ליתן דבר מאכל לאדם שלא יברך עליו, כיון שמכשילו באיסור ועובר על האיסור 'לפני עיוור לא תתן מכשול', ונפסק בשולחן ערוך סי' קס"ט ס"ב.

ובכן, נשאלת השאלה כדת מה לעשות, כשבא עובד מומר לבית ומבקש לשתות, האם יש דרך לתת לו שתייה כשלא יברך? שאלה נוספת: בחנות מזון שמוכרים אוכל לכל הלקוחות, וביניהם גם אנשים שידוע שלא יברכו, האם יש היתר למכור להם?

הבה ונלמד יסודות 'לפני עיוור', מתוך הסוגיות הנלמדות כעת בדף היומי, ומזה יתבאר כמה חידושים וחילוקי דינים בעזה"ת.

העובר במזיד נקרא 'עיוור'

תחילה יש לבאר שאיסור 'לפני עיוור' קיים גם כאשר הנכשל הוא מזיד, ואף שלכאורה באופן זה אינו עיוור, כבר עמד בזה הרמב"ם בפירוש המשניות שביעית (פ"ה מ"ו), וביאר בלשונו הזהב עניין 'לפני עיוור': "שמי שסגרה עיניו התאוה ויצר הרע, אל תעזוב אותו להוסיף בעיוורונו, ותוסיף להרחיקו מן היורה, ומפני זה אסור לעזור לעוברי עבירה, ולא יתקנו להם כלים, אבל ראוי לקלקל להם", עכ"ל קדשו.

להושיט איסור כשיכול לקחת לבד

מבואר בגמרא (דף ו:), שהאיסור להושיט כוס יין לנזיר הוא רק באופן שאם לא יושיט לו לא יוכל לקחת לבד, כגון שעומדים משני עברי הנהר, אבל אם גם בלי שיושיט לו יוכל לקחת לבד אין בזה איסור תורה.

אכן דעת תוס' והראש בשבת (דף ג.) ועוד ראשונים, שגם כשיכול להשיג לבד, יש איסור מדרבנן לסייע ידי עוברי עבירה, והרמ"א ביו"ד (סי' קנ"א ס"א) כתב, שיש חולקים ומתירים ונהגו להקל, ובעל נפש יחמיר לעצמו, אבל הש"ך שם (סק"ו), כתב שכולם מודים לאסור, רק שזה נוהג בישראל רגיל, אבל גוי או יהודי מומר - אין איסור להושיט להם כשיכולים לקחת לבד.

כשיכול להשיג ע"י אחרים

מעתה יש לדון כשאינו יכול לקחת לבד רק ע"י שיתנו לו, אך אם הוא לא ייתן לו יש אחרים שיתנו לו, כגון למכור אוכל למומר שלא יברך, ואם הוא לא ימכור לו יוכל לקנות בחנות אחרת, האם יש בזה 'לפני עיוור' מן התורה, או שכיוון שגם בלעדיו יעבור את העבירה בעזרת אדם אחר, דינו שווה למי שיכול ליטול לבד?

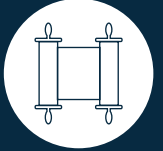
חדש בקו השיעורים של 'דרשו':

שני שיעורים יומיים באידיש לפי סדר 'הדף היומי בהלכה'

077-2222-666 או 4992* - שלוחה 1/3

סיכום שבועי בדרך היומית בהלכה

מדוע אומרים 'צדקתך' בתפילת מנחה של שבת? באיזה זמן במוצאי שבת שבות נשמות הרשעים לגיהנום? מה הקשר בין ברכות ההבדלה לחושים שבאדם?

תפילת מנחה של שבת

- בתפילת מנחה של שבת, לפני קריאת התורה, אומרים את הפסוק: "וַאֲנִי תַפְלִיתִי לָךְ ה' יַעַת רָצוֹן..."; ונוהגים לאומרו אף בתפילה ביחידות, וכן כאשר במקרה אין ספר תורה לקריאה.
- עזרא הסופר תיקן לקרוא בתורה לפני תפילת מנחה של שבת, עשרה פסוקים לפחות, ובשלוש עליות; ואין להוסיף על מספר העליות.
- חכמינו ז"ל תיקנו לומר במנחה של שבת שלושה פסוקים הפותחים במילים: צדקתך, וצדקתך, צדקתך; משום שבשעה זו הסתלקו מהעולם משה רבנו, יוסף הצדיק, דוד המלך, עליהם השלום.
- מנהג הנהוג בישראל עוד מתקופת הגאונים, לומר בשבת לאחר תפילת מנחה 'פרקי אבות'; ובשבתות החורף - מנהג בני אשכנז לומר 'ברכי נפשי', וחמשה עשר פרקי 'שיר המעלות'.

סעודה שלישית ותפילת ערבית

- בסעודה שלישית יש לאכול פת. ויש אומרים שבדיעבד או בשעת הדחק ניתן לקיים סעודה זו בכל מאכל מחמשת מיני דגן; ויש אומרים - אף בפירות. ועיקר ההלכה, כדעה ראשונה.
- מנהג קדום, הנהוג בימינו בקרב כמה מקהילות אשכנז, לזמר במוצאי שבת לפני תפילת ערבית כמה פרקי תהלים, ובהם הפרק 'אֱלֹקִים יִחַנְנוּ'.

ההבדלה בתפילת ערבית

- מצוה לקדש את יום השבת בדברים ביציאתו, ולהזכיר בהם הבדלו של יום השבת מימות החול; ותיקנו לומר דברי הבדלה בתפילת ערבית של מוצאי שבת, בהוספת 'אתה חוננתנו'.
- מי ששכח בתפילת ערבית במוצאי שבת לומר 'אתה חוננתנו', ונזכר לאחר אמירת שם ה' בחתימת ברכת 'חונן הדעת', ימשיך בתפילתו כרגיל.
- מי שלא הבדיל בתפילה, ולאחר התפילה טעה ואכל או שתה בטרם הבדיל על הכוס - קנסוהו חכמים לשוב ולהתפלל ולהבדיל בתפילה.
- עד לאמירת 'קדושה דסדרא' בתפילת ערבית של מוצאי שבת, נשמות הרשעים אינן שבות לגיהנום. וכדי להעניק להן זמן נוסף, אומרים לפני קדושה דסדרא 'ויהי נועם' ו'יושב בסתר'.

ההבדלה על היין

- בשעת מזיגת היין לכוס של הבדלה, נוהגים למלאו על גדותיו, עד שיגלוש מעט, כיון שיש סימן ברכה בדבר, על פי מאמר חכמינו ז"ל: כל בית שלא נשפך בו יין כמים, אין בו סימן ברכה.
- סדר ברכות ההבדלה במוצאי שבת - יש מהראשונים שכתב שהוא מסודר על פי סדר החושים שבאדם, מה'גס' אל ה'דק': הטעם, הריח, הראייה, וההבנה השכלית.
- עשיית מלאכה במוצאי שבת
- בצאת השבת, אסור לעשות מלאכה עד שיֵראו שלושה כוכבים קטנים. ולשיטת רבנו תם ש'בין השמשות' נמשך ביום ממוצע 72 דקות - יש להמתין במוצאי שבת עד לסיום זמן זה אף כשהסתלקה האדמומית מהרקיע, ונראו הכוכבים. ויש אומרים שאף לדעת רבנו תם אין צורך להמתין 72 דקות אלא כשלא נראו שני הסימנים האמורים.
- חייב אדם להוסיף מחול על הקודש, בין בכניסת השבת ובין בצאתה. וזמן התוספת במוצאי שבת הוא לאחר הראות שלושה כוכבים קטנים מפוזרים.